

**A 12 éven aluliak sérelmére elkövetett szexuális erőszak
vizsgálatának főbb pontjai**

dr. Vitkovics-Rédei Adrienn

Tartalomjegyzék

Bevezető	3
Nemzetközi áttekintés.....	3
Gyermekjogi Egyezmény	4
Lanzarote Egyezmény.....	7
Áldozatvédelmi Irányelv.....	8
A szexuális erőszakról, mint bűncselekményről általánosságban	9
A kriminalisztika alapkérdései.....	12
A szexuális erőszak bizonyításának nehézségei	14
A bizonyításról általánosságban és a bizonyítás tárgya	17
A nyomozás menete és annak neuralgikus pontjai	22
A feljelentés, bejelentés, helyszíni intézkedés, avagy a tudomásra jutás forrása	22
A gyermek meghallgatása	24
Az orvosi vizsgálat.....	29
Egyéb szakértői vizsgálatok.....	31
A helyszíni szemle és a helyszíni kihallgatás	34
Tanúkutatás és tanúk kihallgatása	36
Az elkövető kihallgatása	37
Barnahus-model.....	39
Összegzés	41
Irodalomjegyzék	42

Bevezető

A jelen tanulmányomban kitekintek azokra a nemzetközi jogszabályokra, amelyek irányadónak tekinthetők a gyermekeket érintő nyomozásokban és amik szinte teljeskörűen megjelennek a hazai szabályozásunkban, úgy a gyermek, mint sértett meghallgatásánál, mint a nyomozás teljes egészére vonatkozóan. Elemzem a szexuális erőszak bűncselekményi tényállását, a kriminalisztikai alapkérdéseket és a jelen bűncselekmény bizonyítási nehézségeit. Ezek a részterületek vezethetnek el odáig, hogy tudjak beszélni a bizonyítás tárgyáról, majd a nyomozást teljes egészében áttekinthessem.

A cél, hogy teljes, egységes szerkezetben, egy tanulmányon belül próbáljam bemutatni az ilyen jellegű nemi élet- és nemi erkölcs bűncselekmények elleni nyomozás bonyolult és szerteágazó pontjait.

Nemzetközi áttekintés

Felismerve a gyermekek ellen elkövetett bűncselekmények emelkedő tendenciáját, az 1980-as években a nemzetközi szervezetek határozataikban és ajánásaikban is immáron előtérbe kerültek az áldozattá váló gyermekek védelmének lehetséges eszközei.¹ A gyermekjogok a harmadik generációs jogok (20. század második fele) közé sorolhatók.² A jogi szabályozás logikájának kiindulópontja az, hogy a gyermekek életkorukból fakadóan korlátozott belátási képességgel bírnak, így érdekérvényesítő képességük sem tud annyira hatékony lenni, mint egy felnőtté. A gyermekek és felnőttek közötti érdekérvényesítési lehetőségek leküzdését szolgálják gyermeki jogok deklarálása.³

A nemzetközi szervezetek és ezáltal a nemzetek egységként ismerték fel a gyermeki jogok szabályozatlan voltát, ezért egyre több és szélesebb körű nemzetközi irányelvet és egyezményt hoztak létre, amelyekkel a gyermekek jogait helyezik előtérbe. E joganyagok megjelenése Magyarországgal szemben is fokozottabb elvárásokat támaszt a hazai jogi szabályozása tekintetében.

A nemzetközi áttekintés során bemutatásra kerülnek azok a nemzetközi jogszabályok, amelyek a hazai szabályozást is formázták és formázzák a mai napig. Ennek során bemutatásra kerül a

¹ DR. VASKUTI ANDRÁS – Kiskorúak a büntető igazságszolgáltatásban, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2005. (19. oldal)

² SÁRI JÁNOS – SOMODY BERNADETTE: Alapjogok Alkotmánytan II. 4. átdolgozott kiadás, Budapest, 2008, Osiris Kiadó. 340. o.

³ SÁRI JÁNOS – SOMODY BERNADETTE: Alapjogok Alkotmánytan II. 4. átdolgozott kiadás, Budapest, 2008, Osiris Kiadó. 343. o.

Gyermekjogi Egyezmény, a Lanzarote Egyezmény és az Áldozatvédelmi irányelv szexuális erőszak nyomozására vonatkoztatható szabályai.

Előre szeretném leszögezni, hogy valamennyi gyermekekkel kapcsolatos nemzetközi jogszabály ismertetése meghaladja a jelen tanulmány kereteit, így mindösszesen azokat a rendelkezések kerülnek kiemelésre, amit közvetlenül kapcsolódnak a szexuális bűncselekmény gyermekkorú áldozatainak jogaihoz a nyomozás során.

Gyermekjogi Egyezmény

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) 1989. november 20. napján fogadta el a Gyermekjogi Egyezményt, amely összefoglalja azokat a minimálisan követendő és teljesítendő jogokat, amelyet minden államnak biztosítani kell a gyermekek számára. Magyarország az első között, 1991. október 7. napján ratifikálta a Gyermekjogi Egyezményt, amit az 1991. évi LXIV. törvénnyel ültette át a magyar jogrendszerbe.

A tanulmány témakörében érintett négy fő gyermeki alapelv: a gyermek mindenek felett álló érdeke, a gyermek véleményének tiszteletben tartása, védelem az erőszak minden formájától, védelem a gyermekek szexuális kizsákmányolásától.

Az Egyezmény 3. cikke foglalja magába **a gyermek legfőbb érdekére** vonatkozó rendelkezését: A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban. Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy a gyermek számára, figyelembe véve szülei, gyámjai és az érte törvényesen felelős más személyek jogait és kötelességeit, biztosítják a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, e célból meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények, hivatalok és létesítmények működése megfeleljen az illetékes hatóságok által megállapított szabályoknak, különösen a biztonság és az egészség területén, valamint ezek személyzeti létszámával és szakértelmével, továbbá a megfelelő ellenőrzés meglétével kapcsolatban.

Az egyik legátfogóbb és legmeghatározóbb alapelvünk, amely nem csak a hatóságok azon kötelezettségét hangsúlyozza, mely szerint a gyermeki részvétellel zajló eljárásokban az ő jogait kell előtérbe helyezni, hanem azt is kiemeli, hogy a gyermekekkel foglalkozó hatóságok létszámukkal és szakértelmükkel feleljenek meg a biztonság területén megállapított

szabályoknak. Az Átfogó Kommentár (General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) konkrétan meghatározza, hogy mik azok az eljárási biztosítékok, amik garantálják a gyermek legfőbb érdekének érvényesülését. Ilyen például a gyermek joga saját véleményének kifejezéséhez, mely jog egyébként az Egyezmény 12. cikkében is jelentőséget kap. Az eljárás során biztosított kommunikáció eredményeképpen érdemi részvételt biztosítanak számukra, ennek során teljeskörű tájékoztatást nyújtanak és összegyűjtik a gyermekektől származó információkat. Ezeket az információkat ugyanakkor képzett szakembereknek kell beszerezniük és elemezniük, mielőtt a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartva felhasználják. Képzett szakemberek alatt olyan személyeket értünk, akik járatosak a gyermek- és serdülőkorai fejlődésben, gyermekpszichológiában és akik képesek biztonságos környezetet teremteni számukra.⁴

Az Egyezmény a **gyermekek véleménynyilvánításának szabadsága** körében a 12. cikkében akként rendelkezik: *Az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érintő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni. Ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.*

Mit is jelent mindez? Azt, hogy a fenti szabályt minden korlátozás nélkül alkalmaznunk kell a büntetőeljárásainkra is akként, hogy a gyermeket azokban az ügyekben, amelyben érintve van – jelen esetben a szexuális erőszak sértettjeként – meghallgatásra kerüljön, az általa átélteket és a véleményét szabadon elmondhassa. Éppen ezért tartom aggályosnak azt a jogi álláspontot, mely szerint a szexuális erőszak büntette miatt hozott ítéletekben a bíróság enyhítő körülményként veszi figyelembe, ha a cselekmény a gyermek szülei az elkövetőnek megbocsátják. Úgy gondolom, hogy ezen vélemény formálási lehetőség kizárólag a gyermeket illeti meg, helyette ilyen kinyilatkoztatást a törvényes képviselők csak akkor tehetnek, ha előtte a gyermekük véleményét meghallgatták, ám ezen lényeges körülmény feltételként az enyhítő körülmény mellett nem szerepel.

A véleménynyilvánítás szabadságához szorosan kapcsolódik a tájékoztatási kötelezettség, mellyel kapcsolatban a Bizottság az alábbiakra hívta fel a figyelmet: *Bizottság megerősíti, hogy*

⁴ GENERAL COMMENT NO. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) B. a)-h).

minden bírósági vagy közigazgatási eljárásban érintett gyermeket gyermekbarát módon kell tájékoztatni a meghallgattatáshoz való jogáról, annak módjairól, és az eljárás más vonatkozásairól. A Bizottság azt javasolja a részes államoknak, hogy minden bírósági vagy közigazgatási eljárásban dolgozó szakember számára kötelező képzést írjanak elő az Egyezmény 12. cikkének következményeivel kapcsolatban. A bírának és más döntéshozóknak főszabályként nyíltan ki kell fejezniük és el kell magyarázniuk az eljárások kimenetelét, különösen olyankor, ha a gyermek véleményét nem lehetett figyelembe venni A Bizottság megkívánja, hogy a részes államok hozzanak létre olyan specializált jogsegély- és támogató rendszereket, amelyek szakértő támogatást nyújtanak a bírósági vagy közigazgatási eljárásokban érintett gyermekek részére.”⁵

Az **erőszak minden formájától való védelem** az Egyezmény 19. cikkében kapott helyet: *Az Egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll. Ezek a védelmi intézkedések szükség szerint olyan hatékony eljárásokat foglalnak magukban, amelyek a gyermek és gondviselői számára szükségesek szociális programok létrehozását teszik lehetővé, továbbá a fentebb leírt rossz bánásmód eseteiben hozzájárulnak a cselekmény felismeréséhez, bejelentéséhez, a jelentés illetékes helyre juttatásához, vizsgálatához, kezeléséhez és az esetek figyelemmel kíséréséhez; szükség szerint magukban foglalják a bírói beavatkozással kapcsolatos eljárást is.*

A fenti jogszabályi rendelkezésből egyértelműen kitűnik, hogy az államoknak kötelességük a gyermeket a szexuális kizsákmányolás minden formájától megvédeni azáltal, hogy olyan büntetőeljárásjogi garanciákat és támogató szolgáltatás nyújtanak, amelyek nem csak ösztönzik őket a cselekmény bejelentéséhez, az eljárás gyors és kíméletes befejezéséhez, hanem utánkövetésként pszichológiai és szociális támogatást is nyújtanak. E rendelkezések ideális megtestesítője a tanulmány végén tárgyalt Barnahus-modell.

Az Egyezmény 34. cikke tárgyalja a **szexuális kizsákmányolás elleni védelmet**, amikor kijelenti: *Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy megvédik a gyermeket*

⁵ EGYESÜLT NEMZETEK GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY (2007) – Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazásához 112. oldala idézi a Gyermekjogi Bizottság, Jelentés a negyvenharmadik ülésről, 2006. szeptember, Vitanap, Ajánlások, 39–43. bekezdését

a nemi kizsákmányolás és a nemi erőszak minden formájától. Ebből a célból az államok hazai, kétoldalú és többoldalú síkon különösen az alábbiak megakadályozására tesznek intézkedéseket: a) a gyermek ösztönzése vagy kényszerítése törvénytelen nemi tevékenységre; b) a gyermekek kizsákmányolása prostitúció vagy más törvénytelen nemi tevékenység céljára; c) a gyermekek kizsákmányolása pornográf jellegű műsorok vagy anyagok elkészítése céljára.

A Bizottság ezzel kapcsolatban az alábbi elvárásokat fogalmazta meg: átfogó tanulmányok készítése a szexuális kizsákmányolás és a gyerekeket érintő szexuális visszaélések okainak, természetének és mértékének feltárására; a szexuális kizsákmányolás megelőzését és csökkentését célzó cselekvési terv elfogadása; a szexuális kapcsolatok létesítésére vonatkozó beleegyezési korhatár megállapítása; azon megközelítés, hogy a megelőzés kötelező eleme legyen a területre vonatkozó képzési terveknek, és a megelőzést szolgáló szektorközi programok elmozdítása; pszichológiai és jogi szaktanácsadással kiegészített, ingyenes telefonos segélyszolgálat működtetése gyerekek számára; annak biztosítása, hogy a tanárok és a gyerekek, különösen azok, akik ki vannak téve a kizsákmányolás kockázatának, tisztában vannak a szexuális visszaélések veszélyeivel (a Bizottság javasolja olyan fiatalok önkéntes részvételét, akik maguk is áldozatok voltak, valamint nyilvános viták megrendezését); annak biztosítása, hogy az elkövetőket bíróság elé állítják, mégpedig egy gyerekekre érzékeny rendszerben; ma teljes igazságszolgáltatási rendszer tájékoztatása és felvilágosítása; megfelelő emberi és pénzügyi erőforrások biztosítása az áldozatok gondozásához és felépüléséhez; az UNICEF és a WHO gyakorlati együttműködésének sürgetése; a 1996. és 2001. évi, a gyerekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása elleni világkongresszusok ajánlásainak figyelembe vétele.⁶

Lanzarote Egyezmény

Az Egyezményt 2007. október 25. napján kötötték meg és az Európa Tanács valamennyi állama aláírta – Magyarország 2010. november 29. napján – és ratifikálta, így Magyarország 2015. augusztus 3. napján, majd 2015. december 1. napjával lépett hatályba. A Lanzarote Egyezmény 1. cikkében céljaként határozza meg a gyermekek szexuális kizsákmányolásának és szexuális zaklatásának megelőzése és leküzdése; a szexuális kizsákmányolás és a szexuális zaklatás gyermekáldozatai jogainak védelme és a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális zaklatása elleni nemzeti és nemzetközi együttműködés elősegítése. Ezen túlmenően meghatározza a szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás fogalmát, valamint az áldozat

⁶ EGYESÜLT NEMZETEK GYERMEKJOGI (2007) – Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazásához 362. o.

fogalmát is. A szexuális erőszak fogalmát a hazai szabályozásunkkal szinte megegyező módon szabályozza, akkor mikor kimondja, hogy szexuális cselekmény folytatása olyan gyermekkel, aki a nemzeti jog vonatkozó rendelkezései szerint nem érte el a szexuális cselekmény tekintetében a nagykorúságot, illetve szexuális cselekmény folytatása gyermekkel kényszer, erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával; vagy elismert bizalmi helyzettel, tekintéllyel vagy a gyermek befolyásolásával történő visszaéléssel, ideértve a családon belüli eseteket is; vagy a gyermek különösen veszélyeztetett helyzetével történő visszaéléssel, nevezetesen a testi vagy szellemi fogyatékossága vagy függőségi helyzete miatt.⁷

A nemzetközi jogszabályban külön hangsúlyt kap a gyermekekkel foglalkozó szakemberek felvétele, képzése és tudatosságának növelése a szexuális kizsákmányolással és zaklatásról, továbbá e cselekmények felismerésének módjairól (5. cikk). Kimondja, hogy az áldozatoknak terápiás segítséget és pszichológiai ellátást kell nyújtani (14. cikk).

A VII. fejezetében nyomozás kapcsán akként rendelkezik, hogy a büntetőeljárás során a gyermek legfőbb érdekét kell szem előtt tartani akként, hogy a nyomozás ne növelje tovább a gyermek által elszenvedett traumát, ezáltal megkímélje a másodlagos viktimizációtól; indokolatlan késedelmet az eljárás ne szenvedjen. Általános óvintézkedésként meghatározza, hogy a gyermekeket tájékoztassák a jogaikról és a rendelkezésre álló szolgáltatásokról, az áldozatokat meghallgassák, a terhelt és a sértett között ne jöhessen létre kapcsolat.

Az Egyezmény a 34. cikkében külön figyelmet szentel a nyomozással megbízott személyek szakosítására és képzésére, míg a 35. cikkében a gyermek meghallgatásának akként, hogy rögzíti, hogy: a gyermek személyes meghallgatására indokolatlan késedelem nélkül kerüljön sor a tényeknek az illetékes hatóságokkal történő közlése után; a gyermek személyes meghallgatására szükség esetén az erre a célra tervezett és kialakított helyiségben kerüljön sor; a gyermek személyes meghallgatását az erre a célra kiképzett szakemberek folytassák le; ha lehetséges és megoldható, a gyermek személyes meghallgatását ugyanazok a személyek végezzék; a személyes meghallgatásra a lehető legkevesebbszer kerüljön sor és csak olyan mértékű legyen, amilyen a büntetőeljárás szempontjából feltétlenül szükséges.

Áldozatvédelmi Irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25. napján fogadta el a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok

⁷ LANZAROTE EGYEZMÉNY 18. cikk

megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2012/29/EU Irányelvet. Az Országgyűlés a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi CLI. törvényt 2015. október 6. napján fogadta el.

Az Irányelvből kiemelést érdemel a célok között megfogalmazásra kerülő tájékoztatáshoz, támogatáshoz és védelemhez való részesülés, továbbá a büntetőeljárásban való részvételre képesség. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a büntetőeljárásokban – így a nyomozásban is – a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik elsődlegesen figyelembe, továbbá elismerik őket és velük tisztelettel, tapintattal, személyre szabottan, szakértelemmel és megkülönböztetésmentes módon bántanak minden alkalommal.⁸

Külön kiemelést érdemel a jogok tekintetében – felsorolás-szerűen – a büntetőeljárásban való részvétel körében: a meghallgatáshoz való jogot; az áldozatok védelme és a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok elismerése körében: a védelemhez való jogot, az áldozat és az elkövető közötti kapcsolat elkerüléséhez való jogot, az áldozatok védelemhez való jogát a nyomozás során, a magánélet védelméhez való jogot, az áldozatok egyéni értékelése specifikus védelmi szükségleteik meghatározása érdekében, a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok védelemhez való jogát a büntetőeljárás során és a gyermek áldozatok védelemhez való joga a büntetőeljárás során.⁹

A szexuális erőszakról, mint bűncselekményről általánosságban

A híradások figyelemmel kísérése során a társadalom nagy része az élet- és testi épség, valamint a nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekményekre figyel fel legfőképpen, ezek érintenek meg minket, ezekről beszélünk és ezeket elemezzük. A nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül amelyik a legnagyobb hatást gyakorolja ránk, a szexuális erőszak, főleg, ha annak áldozata még gyermek.

A szexualitás, a szexuális ösztön, a nemi élet megélése a társadalmunkban egy teljesen mindennapos és elfogadott tény azzal, hogy annak megélése normális esetben a szexuális önrendelkezés figyelembevételével történik, így minden társadalmilag elfogadott szexuális kapcsolat alapja a felek közötti közös akaratelhatározás. Tehát a nemi élet és nemi erkölcs elleni

⁸ 2012/29/EU irányelv 1. fejezet 1. cikk (1)-(2) bekezdés,

⁹ 2012/29/EU irányelv 3- 24. cikk.

bűncselekmények a szexuális ösztön olyan erőszakos vagy rendellenes kiélésében nyilvánulnak meg, amelyek meg megkövetelik a társadalom védelmét a büntetőjogi szankciók alkalmazásával.¹⁰

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) a nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekményeket a XIX. fejezetben helyezte el, ezen belül a szexuális erőszakot második bűncselekményként nevesíti, ami utal a jogalkotónál elfoglalt kiemelkedő helyére. A szexuális erőszak védett jogi tárgya maga a nemi élet szabadságához fűződő társadalmi érdek.

A szexuális cselekmény fogalmát a Btk. az Értelmező rendelkezései között akként határozza meg, hogy: *a közösülés és minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul.*¹¹ A törvényi tényállás három alapesete a szexuális kényszerítés körében a „konkrét” szexuális erőszak, ahol közvetlen fenyegetéssel (Btk.197.§ (1) bekezdés a) pont), valamint a védekezésre, akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére (Btk.197.§ (1) bekezdés b) pont) elkövetés, továbbá a tizenkettedik életévét be nem töltött személy szexuális cselekményre történő felhasználás (Btk.197.§ (2) bekezdés). A kényszerítés fogalmát e körben a korábbi ítélkezési gyakorlat nagyon stricten értelmezte, amikor akként határozta meg, hogy a sértett komoly ellenállásának a leküzdésére, megtörésére alkalmas olyan erőszakos és fenyegető tevékenység, ami képtelenné teszi, hogy a sértett a saját akaratának megfelelően cselekedjen (első alapeset). Ezzel szemben immáron a jogalkalmazó sokkal rugalmasabban kezeli a fenti fogalmat azáltal, hogy több döntésében is kimondta, hogy a csekélyebb mértékű fizikai erőszak is elegendő a kényszerítés megállapításához¹², továbbá az a körülmény, hogy a sértett azért nem védekezik, mert a helyzetét reménytelennek látja vagy kimerült, nem zárja ki a komoly ellenállást a részéről.¹³

E cselekmény akkor válik büntetendővé, ha annak végzése során más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát használja fel (második alapeset). Ezekkel szemben a harmadik alapesetben ugyan szintén a szexuális cselekményre felhasználás szerepel, de e körben már speciális a passzív alany azáltal, hogy a törvény büntetni rendeli mindazon szexuális cselekmények végzését vagy végeztetését, amiben 12. életévét be nem töltött gyermek vesz

¹⁰ KOVÁCS GYULA – Az erőszakos közösülés bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően (Belügyi Szemle, 2000/4-5., 42. o.)

¹¹ 2012. évi C. törvény (Btk.) 459.§ (1) bekezdés 27. pont

¹² BJD 8191.

¹³ BJD 1251.

részt benne. Ha megnézzük a törvényi tényállást láthatjuk, hogy az nem tartalmaz kényszerítési vagy felhasználási elemet, ezáltal a bűncselekmény már azzal megvalósul, hogy 12. életévét be nem töltött gyermekkel – beleegyezésével, kezdeményezésével – szexuális cselekményt végez. Ilyen szempontból az is kimeríti a tényállást, ha a gyermek saját magán vagy harmadik személyen végez szexuális cselekményt az elkövető rábírására.¹⁴ Mit is jelent mindez a tényállás elemzése szempontjából? Azt, hogy ilyen életkorú gyermek esetén nem kell vizsgálni a második alapesetben rögzített védekezésre és akaratnyilvánításra képességét, hiszen a jogalkotó külön vizsgálódás nélkül tekinti védekezésre és akaratnyilvánítása képtelen személynek.

A szexuális erőszak minősített esetei a fentebb tárgyalt alapesetekre épülnek, ám ezek közül én kizárólag azokat veszem górcső alá, ahol gyermekek az érintettek. Így az első minősített eset (Btk. 197.§ (3) bekezdés a) pont) büntetni rendeli, ha a 18. életévét be nem töltött személy sérelmére (tehát 12-18 év közötti gyermek) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel, továbbá védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotának kihasználásával szexuális cselekményre használ fel. Nagyon fontos feltétel, hogy az elkövető tudata legalább eshetőleges szándékkal kiterjedjen a sértett életkorára. A második minősített eset (Btk. 197.§ (4) bekezdés a) pont aa) alpont), ha a 12. életévét be nem töltött sértettel szexuális cselekményt úgy végez vagy végeztet, hogy vele szemben élet vagy testi épség elleni fenyegetést alkalmaz, illetve védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát használja fel. A harmadik minősített eset (Btk. 197.§ (4) bekezdés b) pont), amikor 18. életévét be nem töltött személy vonatkozásában függőségi viszony (nevelés, felügyelet, gondozás, gyógykezelés, egyéb hatalmi befolyás) vagy többes elkövetés megállapítható, míg a negyedik minősített eset (Btk. 197.§ (4a) bekezdés), amikor a 12. életévét be nem töltött sértett sérelmére a szexuális erőszakot erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel, védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát kihasználva követik el úgy, hogy az elkövető a passzív alannyal függőségi viszonyban áll, vagy a sértettet azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

Az alábbi táblázatokban a Bűnügyi Statisztikai Rendszerből (BSR) kinyert adatokkal¹⁵ szemléltetni szeretném, hogy Magyarországon a szexuális erőszak egyes vármegyékben milyen gyakorisággal fordul elő, illetve hány gyermekkorú esik áldozatául szexuális erőszaknak.

¹⁴ Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (www.uj.jogtar.hu, megnyitva: 2023. október 11.)

¹⁵ <https://bsr.bm.hu/Document> (megnyitva: 2023.10.12)

	Budapest	Baranya	Bács-Kiskun	Békés	Borsod-Abaúj-Zemplén	Csongrád-Csanád	Fejér	Győr-Moson-Sopron	Hajdú-Bihar
Szexuális erőszak	308	82	92	68	123	74	72	61	111
	Heves	Komárom-Esztergom	Nógrád	Pest	Somogy	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Jász-Nagykun-Szolnok	Tolna	Vas
	63	45	39	133	50	86	88	29	36
	Veszprém	Zala	Országhatáron kívüli tevékenység	(üres)	Az ország területre nem bontható adatai				
	88	30	8	3	1				
Összesen:	1690								

	Budapest	Baranya	Bács-Kiskun	Békés	Borsod-Abaúj-Zemplén	Csongrád-Csanád	Fejér	Győr-Moson-Sopron	Hajdú-Bihar
Gyermekekori (0-13 éves)	148	39	62	40	53	31	43	36	79
	Heves	Komárom-Esztergom	Nógrád	Pest	Somogy	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Jász-Nagykun-Szolnok	Tolna	Vas
	39	28	22	83	21	50	57	16	25
	Veszprém	Zala	Országhatáron kívüli tevékenység	(üres)					
	48	23	1	7					
Összesen:	951								

A fenti adatösszesség ugyan 2018. II. félévétől 2023. október 3. napjáig terjedő időszakot ölel fel, azonban látható, hogy Magyarországon elkövetett valamennyi szexuális erőszak bűncselekmény több, mint felének sértettje gyermekkorú.

A kriminalisztika alapkérdései

A nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekmények minden esetben káros és visszafordíthatatlan negatív társadalmi és egyéni hatásokkal járnak, azok erőszakos volta, valamint az egyén szexuális önrendelkezési jogának, intimitási közegének megsértése miatt. Ezek a tényezők egyenként is külön-külön is alkalmasak arra, hogy az érintett – de továbbmenve az észlelő – személyek életminőségére és pszichológiai egészségre is negatív hatással van. A szexuális erőszak már önmagában is sokkoló hatással bír a közösségre, ami tovább hatványozódik, amikor a passzív alany egy kisgyermek. A szexuális jellegű

bűncselekmények bizonyítása és az elkövetők beazonosítása nehézségekkel jár, így a nyomozásban részt vevő hatóságoknak, ügyészségeknek erejükön felül kell teljesíteniük és hatékonyabb, precízebb módszereket kell találniuk a bizonyítékok begyűjtésére.

Mielőtt rátérnék a szexuális erőszak bizonyításának általános és különös ismérveire, kiindulópontként szükséges említést tenni a kriminalisztikai alapkérdésekről, amik – szinte a kezünket fogva – végig kísérik minket a nyomozás egészén. Ezek a főkérdések immáron alapvető szintre emelkedtek, azok a szakemberek, akik képesek a gyakorlatban is elsajátítani választ kaphatnak általuk a múltbeli történésekre, amiből immáron helyes következtetést vonhatnak le a történeti tényállás beazonosítása szempontjából.

Az első fő kérdés a *mi történt (quid accidit)?*, amiből a történeti tényállást kell megállapítani, vagyis a valóságban megnyilvánuló valamely emberi magatartás büntetőjogi szempontból jelentőséggel bíró körülményeinek az összességét. Ezekből a körülményekből vizsgáljuk magát az eredményt és állapítjuk meg a nyomozó hatóság hatáskörét.¹⁶ A második kérdés a *ki – kivel követte el (quis hoc fecit)?*, amiből megállapíthatjuk, hogy ismert vagy ismeretlen elkövetővel van-e dolgunk, egyedül követte-e el a bűncselekményt, avagy sem. Továbbá azt is meg tudjuk állapítani, hogy a passzív alany és a tettes milyen kapcsolatban álltak egymással, valamint vizsgáljuk az elkövetői minőséget is.¹⁷ A harmadik kérdés a *hol történt (ubi est)?*, ami egyfelől megalapozza a nyomozó hatóság illetékességét és meghatározza azt a területet, ahol a helyszíni szemle lefolytatására sor kerül. A bizonyítás részletes kifejtésénél látni fogjuk továbbá, hogy ez az a pont, ahonnan indítani fogjuk a bűncselekmény bizonyításához szükséges adatgyűjtést is. A negyedik kérdés a *mikor történt (quando accidit)?*, ami az előbbieken során említett adatgyűjtés alkalmával válik igazán relevánssá, hiszen magát az adatgyűjtést a bűncselekmény elkövetési idejére vagy ahhoz közeli időpontban kell lefolytatni. Ezen túlmenően kiemelt szerepet kap az alibik ellenőrzése során, valamint büntető anyagi- és eljárásjogi vetülete is van, gondoljunk csak az elévülés és a feljelentés megtételére vonatkozó időkorlátokra.¹⁸ Az ötödik főkérdés *hogyan – mi módon – történt (quid factum)?*, azaz milyen módon és módszerrel követte el a bűncselekményt. A kérdés abból a szempontból fajsúlyos, hogy maga az elkövetési módszer szorosan összefügg az elkövetési magatartással. Az elkövetés módszerének a bűncselekmény felderítése, főképp az ismeretlen tetteses ügyek nyomozása során van kiemelt jelentősége,

¹⁶ KOVÁCS GYULA – Kriminalisztikai alapkérdések (Glossa Iuridica VIII. évfolyam 1-2. szám, Budapest 2021. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi kar 185-186.o.)

¹⁷ KOVÁCS GYULA – Kriminalisztikai alapkérdések (Glossa Iuridica VIII. évfolyam 1-2. szám, Budapest 2021. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi kar 187.o.)

¹⁸ KOVÁCS GYULA – Kriminalisztikai alapkérdések (Glossa Iuridica VIII. évfolyam 1-2. szám, Budapest 2021. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi kar 188-189.o.)

egyben választ ad a bűncselekmény elkövetését lehetővé tévő okokra és körülményekre.¹⁹ A hatodik kérdés *mivel – milyen eszközzel történt (quid est)?*, ez a témakör szorosan kapcsolódik az elkövetés módszeréhez, amin belül már az elkövetési eszköz fajtája is utalhat az elkövetőre. Kiemelt jelentősége továbbá abban is megnyilvánul, hogy mint tárgyi bizonyítási eszköz nyomhordozóként fontos szerepet tölt be a nyomozás során.²⁰ Az utolsó főkérdés pedig a *miért történt (cur mihi hoc accidit)?*, ami arra ad választ, hogy az elkövetőt a tettének megvalósításakor milyen körülmények motiválták, milyen cél vezérelte őt. A motívumhoz és a célzathoz szorosan hozzátartozik az a kérdés, hogy kinek jó, kinek használ vagy kinek az érdeke a bűncselekmény elkövetése.²¹

Fenyvesi Csaba *A kriminalisztika alapkérdései* című munkájában egy 7-3-1-es piramis formát tartott alkalmasnak arra, hogy ábrázolja a kriminalisztika alapkérdéseinek modelljét. A modell ismertetését megelőzően szükséges megemlíteni, hogy Fenyvesi Csaba által használt alapkérdések nem fedik egymást a fentebb, Kovács Gyula által tárgyalt alapkérdésekkel, azonban a tanulmány szempontjából ez utóbbi alapvetésekkel értek egyet. A piramis alsó hét szegmensében a 7 fő alapkérdés található, a középső szint 3 részében azok a mediátorok (nyomok, anyagmaradványok, vallomások) kaptak helyet, amikbe a büntető eljárásjogban rögzített bizonyítékok beilleszthetők.²² A kriminalisztikai eszközök sorrendje sem véletlen, mivel a nyomok és anyagmaradványok olyan tárgyi bizonyítási eszközök, amik „megvásárolhatatlan tanúk”, szemben az erőteljes torzításokkal bíró terhelti és tanúi személyes vallomásokkal.²³ A piramis csúcsában pedig maga az azonosítás helyezkedik el, mint az alapkérdések és kriminalisztikai eszközök helyes alkalmazásának eredménye, ami felfedi az elkövető kilétét.

A szexuális erőszak bizonyításának nehézségei

A nemi élet és nemi erkölcs elleni bűncselekmények egyik legnagyobb bizonyítási nehézsége az, hogy nem jut a nyomozó hatóságok tudomására. Ezek a cselekmények tipikusan a látens bűncselekmények közé tartoznak, ami azt jelenti, hogy a sértettek többsége a sérelmére

¹⁹ KOVÁCS GYULA – Kriminalisztikai alapkérdések (Glossa Iuridica VIII. évfolyam 1-2. szám, Budapest 2021. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi kar 189.o.)

²⁰ KOVÁCS GYULA – Kriminalisztikai alapkérdések (Glossa Iuridica VIII. évfolyam 1-2. szám, Budapest 2021. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi kar 190.o.)

²¹ KOVÁCS GYULA – Kriminalisztikai alapkérdések (Glossa Iuridica VIII. évfolyam 1-2. szám, Budapest 2021. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi kar 191-192.o.)

²² FENYVESI CSABA – A kriminalisztika alapkérdései (<https://www.pecshor.hu/periodika/XIV/fenyvesics.pdf>, letöltés ideje: 2023. augusztus 3., 344. o.)

²³ FENYVESI CSABA – A kriminalisztika alapkérdései (<https://www.pecshor.hu/periodika/XIV/fenyvesics.pdf>, letöltés ideje: 2023. augusztus 3., 345. o.)

elkövetett cselekményt nem tárja fel a hatóságok előtt. Érdeemes megfigyelni az ezzel kapcsolatosan keletkezett különböző tanulmányokat, mely szerint a felnőttkorú sértettek sokkal nagyobb számban tárják fel és a tesznek feljelentést a nyomozó hatóságnál, mint a gyermekkorú sértettek, amihez többféle ok vezet. Egy gyermek elsődlegesen nem vagy nem teljesen van tisztában azzal, hogy mi is történik vele, elképzelhető, hogy számára ez csak egy játék, egy meghitt pillanat, egy szeretetteljes ölelés. Sokszor még a gyermek gondviselője sem tudja megkülönböztetni a bántalmazási körbe eső és azt nem kimerítő érintéseket.

Azt szükséges kimondanunk, hogy a gyermekek sérelmére az ilyen jellegű bűncselekményeket általában nem egy számukra idegen személy, hanem egy családtag, barát, bizalmas követi el, éppen ezért a gyermek lényegében alappal tarthat attól, hogy a hozzá közel álló személy, az ő vallomása miatt „bajba kerül”. Gondoljunk csak bele, hogy ha magát a bűncselekményt az édesapja/gondviselője követi el, a gyermek fél, hogy a család egyik tagja kiszakításra kerül a családi közegből, ezzel a megélhetésük és boldogulásuk is kétségessé, bizonytalanná válik. Az is megeshet, hogy a gyermeket a másik gondviselő tartja vissza pontosan azért, hogy a fenti instabil körülményt elkerülhesse. A fentiek alátámasztására szolgál az alábbi táblázat²⁴, amelyen részletesen bemutatja az elkövetők sértettekhez való viszonyát:

Elkövetők sértettekhez való viszonya		
Elkövető	Eset	%
Szomszéd, ismerős	34	40,0
Nevelőapa	20	23,5
Apa	16	18,8
Élettárs	4	4,7
Testvér	3	3,5
Mostohatestvér	2	2,4
Sógor	2	2,4
Tanár	2	2,4
Keresztapa	1	1,2
Nagyapa	1	1,2
Összesen:	85	100

²⁴ SIMONNÉ PETI VIKTÓRIA – Családon belül gyermek sérelmére elkövetett szexuális erőszak a büntetőeljárásban (Jogi Fórum Publikáció, <https://www.jogiforum.hu/publikacio/2012/01/18/csaladon-belul-gyermekek-serelmere-elkovetett-szexualis-eroszak-a-buntetoeljarasban/> letöltés: 2023.06.22., 3.o.)

Az is erősítheti a látenciát, hogy a gyermek tart az őt bántalmazó személytől, illetve annak retorziójától, esetleg még meg is fenyegeti a gyermeket, hogy ha elmondja bárkinek is őt vagy a szeretteit bántani fogja. Azonban nem szükséges, hogy maga az elkövető megfélemlítse a gyermeket a hallgatása megszerzése miatt, hiszen maga a gyermek is gondolhatja – és az esetek nagy százalékában gondolja is –, hogy ő a felelős a történetekért, önmagát hibáztatja a kialakult helyzetért és ez ettől való szégyenében nem fordul a hatóságokhoz segítségért.

További nehézséget jelent a bizonyítás során, hogy a gyermek nem úgy és nem akként kommunikál, ahogy a felnőttek, és az ő meghallgatásához a hatóságok sem rendelkeznek megfelelően képzett szakemberekkel. Hiszen a gyermek csak a saját szavaival és sajátos észlelésével képes előadni a vele történeteket. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a gyermek meghallgatása nem csak verbális formában történhet, hanem nonverbálisan, rajzolással és játékokkal is. Ezekről részletesebben azonban a tanúvallomások keretében kívánok kitérni.

A fentiekén túl tovább nehezíti a bizonyítás maga a rosszul lefolytatott bizonyítási cselekmények (helyszíni szemle), a bizonyítékok nem teljeskörű beszerzése (nyomrögzítés) és lefoglalása, igazságügyi orvosszakértő helyett az illetékes kórház sürgősségi osztályára küldés, a tanúkutatások és tanúkihallgatások mellőzése azon az alapon, hogy a bűncselekmény szigorúan értelmezve az elkövető(k) és a sértett között valósult meg, így annak más szereplője nem lehet. Pontosan ezek a nyomozati hibák vezetnek az attríció magas számához. Az attríció az a folyamat, amelynek során a regisztrált szexuális erőszakos ügyek többsége még a bírósági szak eléérése előtt kiesik a büntető igazságszolgáltatási rendszerből.²⁵

A hatóságoknak szükséges, hogy átlendüljenek azon a stigmatizáción, hogy egy bűncselekmény csak akkor és csak úgy valósulhat meg, ahogy az a Büntető Törvénykönyvünk tényállásában szerepel. Minél jobban eltér a szexuális erőszak vélt forgatókönyvétől, annál kevésbé tartják a sértettet szavahihetőnek és annál valószínűbb, hogy az eljárás megszüntetésére fog sor kerülni.²⁶

²⁵ PARTI ET AL.: A szexuális erőszak jellemzői egy aktakutatás tükrében. In PARTI Katalin (szerk.): Szexuális erőszak: Mítosz és valóság. Kutatások a szexuális erőszakról. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 167.o. https://www.okri.hu/images/stories/konyvajanlo/2017/pk_szexualis_eroszak_2017_web.pdf (letöltve: 2023.07.26.)

²⁶ PARTI ET AL.: A szexuális erőszak jellemzői egy aktakutatás tükrében. In PARTI Katalin (szerk.): Szexuális erőszak: Mítosz és valóság. Kutatások a szexuális erőszakról. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 168.o. https://www.okri.hu/images/stories/konyvajanlo/2017/pk_szexualis_eroszak_2017_web.pdf (letöltve: 2023.07.26.)

A bizonyításról általánosságban és a bizonyítás tárgya

A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 163. § (1) bekezdése szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. Ugyanezen § (2) bekezdése kimondja, hogy a bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet. Maga a bizonyítás magába foglalja a bizonyítási eszközök felderítését, összegyűjtését, biztosítását, megjelölését; a bizonyítási eszközök felhasználását; a bizonyítási eszközökből kinyert bizonyítékok összevetését; a bizonyítottként elfogadható adatokból a jelentős tények megállapítását és a jelentős tények alapján a valósághű tényállás megállapítását.²⁷ Ebből eredően megállapítható, hogy a bizonyítás egyik része fizikai (bizonyítékok összegyűjtése), a másik része pedig teoretikus (a bizonyítékokból történő konklúzió levonása). Kiemelendő, hogy a Be.-ben rögzített tényeknek jelentőségteljesnek és relevánsnak kell lennie. Ezzel szemben a Be. 163.§ (3) bekezdése rögzíti azokat a tényeket, amelyek nem szükséges bizonyítani, így a köztudomásúakat, azokat, amelyekről az eljáró hatóságnak, ügyészségnek és bíróságnak hivatalos tudomása van, valamint amelyek valóságát a vádló, a terhelt és a védő együttesen elfogadja.

A bizonyítás Be-ben meghatározott eszközei a tanúvallomás, a terhelt vallomása, a szakvélemény, a pártfogó felügyelői vélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, ideértve az iratot és az okiratot is, továbbá az elektronikus adat.²⁸ Ezek az eszközök a szexuális erőszak bizonyítása során kiemelt jelentőséget kapnak, hiszen céljuk nem más, mint annak megállapítása, hogy a bűncselekmény megvalósult-e, azt az első mozzanattól az utolsóig fel lehessen tární.

A bizonyítási cselekmények (szemle, helyszíni kihallgatás, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, szembesítés és műszeres vallomásellenőrzés²⁹) pedig azt a célt szolgálják, hogy a fenti bizonyítási eszközök nagy részét a hatóságok beszerezhessék. Ha csak végig gondoljuk az eljárási szerepek megoszlását láthatjuk, hogy ezek a cselekmények általában halasztást nem tűrő/azonnalos mozzanatok, így azok nagy része a nyomozás során teljeseedik, teljeseedik ki. Ahhoz azonban, hogy ezek az eljárási cselekmények eredményesek legyenek és abból bizonyítási eszköz legyen kinyerhető, szükséges a megfelelő rögzítésük, jegyzőkönyvvezetésük.

²⁷ Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (www.uj.jogtar.hu, megnyitva: 2023. október 11.)

²⁸ 2017. évi XC. törvény 165.§ (www.uj.jogtar.hu, letöltés: 2023. október 11.)

²⁹ 2017. évi XC. törvény 206.§ (www.uj.jogtar.hu, letöltés: 2023. október 11.)

A Be. azt is rögzíti, hogy a bizonyítási eszközök felderítésére, összegyűjtésére, biztosítására és felhasználására magát a Be. rendelkezéseit kell alkalmazni, míg a bizonyítási cselekmények teljesítésének és lefolytatásának során, a bizonyítási eszközök megvizsgálásának és rögzítésének meghatározott módját jogszabály elrendelheti.³⁰ A fenti rendelkezések azonban nem azt jelentik, hogy kizárólag a Be-ben meghatározott módokon lehet eleget tenni a jogalkotó szándéknak, hanem azt, hogy lehetőségünk van – és egyben kötelezettségünk is a tényállás teljes felderítése érdekében – egyéb jogi szabályozókhoz is nyúlni (pl. rendeletek, módszertani levelek, utasítások).

A bizonyítási eljárás lefolytatását és a bizonyítási eszközök alkalmazását követően van a hatóság abban a helyzetben, hogy az összegyűjtött bizonyítékokat értékelhesse. A büntetőeljárás törvényünk is kimondja, hogy szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási cselekmény, de a törvény azonban elrendelheti egyes bizonyítási eszközök igénybevételét is. Kimondja továbbá azt is, hogy a büntetőeljárásban fel lehet használni azokat a tárgyi bizonyítási eszközöket, amelyeket valamely hatóság – jogszabályban meghatározott feladatainak ellátása során – a büntetőeljárás megindítása előtt vagy azzal egyidejűleg készített, illetve beszerezett.³¹ A hazai büntetőeljárásunkban a szabad bizonyítás elve érvényesül, ami egyben azt is jelenti, hogy a beszerezett bizonyítékoknak a törvényben előre meghatározott bizonyító ereje nincs, a hatóságok maguk döntenek el, hogy az adott ügyben beszerezett bizonyíték mennyit ér, melyik az amelyik alapján megállapítják a terhelt büntetőjogi felelősségét vagy éppen ellenkezőleg az ártatlanságát. Ugyanakkor figyelemmel arra, hogy a bizonyítékok a törvény rendelkezése értelmében nem csak önmagukban, hanem összességében is értékelni kell, egy darab stabil lábakon álló bizonyíték még egymaga nem elegendő és nem is lehet elégséges arra, hogy tényállást lehessen alapítani rá. Éppen ezért szükséges tisztázni a bizonyítékok egymáshoz fűződő viszonyát is.³²

A szabad bizonyítás elvének egyértelmű korlátja a Be. azon rendelkezése, ami gátat szab azoknak a bizonyítékoknak a felhasználásának, amit a hatóságok bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők büntetőeljárás jogainak lényeges csorbításával szerzett meg.

Miután ismertettem a szexuális erőszakot, a kriminalisztikai alapelveket és a bizonyítást, jutunk el abba a helyzetbe, hogy meghatározhassuk a bizonyítás tárgyát. Ennek definiálása során a

³⁰ 2017. évi XC. törvény 166.§ (www.uj.jogtar.hu, letöltés: 2023. október 11.)

³¹ 2017. évi XC. törvény 167.§ (1)-(2) bekezdés (www.uj.jogtar.hu, letöltés: 2023. október 11.)

³² Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (www.uj.jogtar.hu, megnyitva: 2023. október 11.)

büntető tényállás elemeinek, valamint az értelmező rendelkezések vizsgálatával juthatunk el. Kovács Gyula: *A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása* című tanulmányában a bizonyítás tárgyát alanyi és tárgyi oldalra bontotta ki, így jómagam is ezt a szétbontást fogom alkalmazni arra, hogy megmutassam a szexuális erőszaknál hol jelennek meg a bizonyítási tárgyak. Ám mindezek előtt szükséges arra is rámutatni, hogy a bizonyításban a bizonyítandó tény fennállására nézve a bizonyító tény észlelése útján vonhatunk le következtetéseket. A bizonyítás, mint jogi tevékenység során a bizonyító tény, mint bizonyíték kerülhet alkalmazásra. Ennek megfelelően a büntetőeljárásbeli bizonyításban a bizonyítékok azok az objektíve létező tények, tudományosan elismert jelenségek, összefüggések, amelyek a bizonyítandó tény fennállásának megállapítására alkalmasak.³³

Ha megfigyeljük a bűncselekmény alapesetei már bőven tartalmazznak bizonyítási tárgyat. A bűncselekmény alapeseteiben megjelenik a szexuális cselekmény, melynek fogalmát a Btk. Értelmező rendelkezései között találhatunk meg, eszerint: *a közösülés és minden súlyosan szeméremszérintő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul.*³⁴ A szexuális cselekmény hétköznapi és büntetőjogi fogalmai eltérnek egymástól. Míg a hétköznapi értelemben annyit jelent, hogy a férfi nemi szerve részben vagy egészben behatol a nő nemi szervébe, és amelynek a következtében a magömlés is bekövetkezik, addig a büntetőjogi értelemben elégséges, ha közösülési szándékkal a nemi szervek érintkezése megtörtént, tehát, ha a férfi hímvesszője a szeméremajakkal érintkezik.³⁵ De mikor lép át a szexuális cselekmény szexuális kényszerítésbe? A magyar nyelv értelmező szótára szerint kényszerítésről akkor beszélhetünk, amikor valaki más számára olyan helyzetet teremt, hogy az adott személynek ne legyen más lehetősége, mint megtenni vagy meg nem tenni valamit.³⁶ Tehát jelen esetben a kényszerítés a sértett komoly ellenállásának leküzdésére alkalmas olyan tevékenység, amelynek eredményeképpen a sértett képtelen való akaratának megfelelő magatartás tanúsítására.³⁷

Ebből kiindulva logikusan a tényállásban megjelenik továbbá az erőszak, illetve az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel elkövetett szexuális kényszerítés, mint a tárgyi oldal

³³ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 38. o.

³⁴ 2012. évi C. törvény (Btk.) 459.§ (1) bekezdés 27. pont

³⁵ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 38. o.

³⁶ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/k-33922/kenyszerit34D41/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJNVSI6IjFsiTkZPX0xFWF9MZlhpY29ub2tfMUJFOElX0sICJxdWVyeSI6ICJrXHUwMGU5bnlzemVYXHUwMGVkdCJ9> (letöltés: 2023.10.22.)

³⁷ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 38. o.

eleme. Szükséges kiemelni, hogy az erőszak és az erőszakos magatartás nem azonos fogalmakat tartalmaz. Míg ez utóbbi tanúsítása nem szükségképpen feltételezi könnyű testi sértés okozását, addig vannak olyan bűncselekmények, amelyeknél nem erőszakos magatartás tanúsításáról, hanem erőszakkal való elkövetésről van szó. A szexuális erőszak bűncselekmény tényállásában szereplő erőszak fogalma a bírói gyakorlat által került kialakításra és akként határozza meg, hogy valamely személyre közvetlenül ható olyan fizikai erő kifejtése, amely az ellenállást megtöri.³⁸ Azonban azt is fontos hangsúlyozni, hogy a bírói gyakorlat immáron egységes abban, hogy gyermek esetén nem várja el a lenyűgöző erőt. Az erőszak ilyen súlyú alkalmazásának már vannak látható külsérelmi nyomai, amelyek szintén vizsgálat alá vonhatóak. A fenyegetést a Btk. Értelmező rendelkezései között találhatjuk meg az alábbiak szerint: *eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.*³⁹ A fenyegetésnek pedig közvetlennek kell lennie olyannyira, hogy a sértett vonakodása esetén e sérelmek azonnali bekövetkezésével kell számolni.⁴⁰ Ennek ellenére mindhárom tevőleges magatartás (kényszerítés, erőszak, fenyegetés) bizonyítása szükséges, amelynek megtörténte tanúk meghallgatásával, helyszíni szemle lefolytatásával, házkutatással igazolható és igazságügyi orvosszakértő és genetikai szakértő kirendelésével elvégezhető.⁴¹

Szintén a tárgyi oldal bizonyítási tárgya a más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotának szexuális cselekményre történő felhasználása. E körben mindenekelőtt szükséges visszautalnunk a szexuális erőszak, mint bűncselekmény elemzésénél írtakra, miszerint a tizenkettedik életévet be nem töltött személy esetében – szigorúan az alapeseteket megfigyelve – a jogalkotó nem vár el külön vizsgálatot ennek bizonyítására, automatikusan ilyen személynek tekinti őket. Ugyanakkor a bűncselekmény minősített eseteinél, már igenis megvalósulhat a gyermek védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotának előidézése és ebből fakadó büntetőjogi értékelése. Védekezésre képtelennek kell tekinteni azt is, aki helyzeténél vagy állapotánál fogva ideiglenesen vagy véglegesen nem képes ellenállás kifejtésére.⁴² A védekezésre képtelenség fakadhat a sértett belső adottságából (például rokkantság, súlyos betegség), s eredhet más személy magatartásából is, amennyiben azonban erőszakos magatartás következménye (például lekötözték), feltétel, hogy az erőszak kifejtésének időpontjában még ne álljon fenn a tettes szexuális cselekményre irányuló

³⁸ 34/2007. BK vélemény

³⁹ 2012. évi C. törvény (Btk.) 459.§ (1) bekezdés 7. pont

⁴⁰ Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (www.uj.jogtar.hu, megnyitva: 2023. október 11.)

⁴¹ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 35. o.

⁴² 2012. évi C. törvény (Btk.) 459.§ (1) bekezdés 29. pont

szándéka.⁴³ Ezzel szemben az akaratnyilvánításra képtelen állapot az az állapot, amikor a sértett pszichológiai szempontból képtelen a védekezésre.⁴⁴ Ezt a pszichológiai szempontot további két részre tudjuk osztani, az egyik, amikor a sértett egy külső input hatására (alkohol, gyógyszer, kábítószer) miatt kerül öntudatlan állapotba, míg a másik, amikor az áldozat saját mentális, egészségügyi problémái miatt (pszichés zavarok, fogyatékoság) tekintendő akaratnyilvánításra képtelen személynek. E bizonyítási tárgyak legfőképpen a sértett kihallgatásával, helyszíni szemlével és az azok során összegyűjtött bizonyítékokkal (gyógyszeres- és alkoholos üvegek, kötélmaradványok) és az igazságügyi orvosszakértő kirendelésével igazolhatóak (sérülések vizsgálata).

Az utolsó, a büntető tényállásból is lekövethető tárgyi oldali ismérv pedig a többes elkövetés. Ebben az esetben arról beszélünk, amikor ugyanazon sértetten azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva többen valósítják meg a szexuális erőszakot. Itt három feltételt kell vizsgálnunk: a többes elkövetést, ami legalább két közösülésre képes és alkalmas személyt kell értenünk; a sértett azonosságát; és az elkövetők egymás cselekményéről való kölcsönös tudomása.⁴⁵ Ennek bizonyítása nagyrészt a helyszín- és a cselekményben részt vevő személyek ruházatának megvizsgálásával, igazságügyi genetikai szakértő alkalmazásával – amennyiben van értékelés alá vonható minta –, és tanúvallomással történhet.

Ezen túl azonban még mindig maradtak fent olyan szituációs ismérvek, amik a bizonyítás tárgyát képezhetik, és amelyeknél nyer csak igazán értelmet a fentebb már részletesen taglalt kriminalisztikai alapkérdések. Ezek a szituációs ismérvek az alábbi alapkérdésekre adhatnak választ: hol történt (ubi est)?, mikor történt (quando accidit)?, milyen eszközzel történt (quid est)? Az elkövetés helye az illetékesség és magának a helyszínen található bizonyítékok körében, az elkövetés ideje a cselekmény időbeni feltárása és az alibi szempontjából, míg az elkövetés eszköze pedig a sértett vagy az elkövető nyomainak rögzítésében bír jelentőséggel.

46

A tárgyi oldali ismérveket követően szükséges rátérni az alanyi oldalra is, amely egyrészt a sértetti, másik részről az elkövetői oldalon merül fel. A jelen tanulmány szempontjából alanyi

⁴³ Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (www.uj.jogtar.hu, megnyitva: 2023. október 11.)

⁴⁴ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 38. o.

⁴⁵ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 42. o.

⁴⁶ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 42-43. o.

oldalról kizárólag a tizenkettedik életévét be nem töltött sértettek merülnek fel, akiknél az életkor a rendelkezésre álló személyes iratokból (személyigazolvány, születési anyakönyvi kivonat) kétséget kizáróan megállapítható. Ezzel szemben az elkövetői oldalon már szerepelnek a hétköznapi értelemben vett elkövetők, akik lényegében bárkik lehetnek és a büntetendő tényállásban rögzített speciális személyek. A szexuális erőszak elkövetője akkor tekinthető ilyen speciális személynek, ha a sértett a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt áll.⁴⁷ A hozzátartozó fogalmát a Btk. Értelmező rendelkezése meghatározza akként, hogy *az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa vagy élettársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő (ideértve az együtt élő mostohaszülőt is), az örökbe fogadott és a nevelt gyermek (ideértve az együtt élő mostohagyermeket is), a testvér és a testvér házastársa vagy élettársa, a házastárs, az élettárs, a házastárs vagy az élettárs egyeneságbeli rokona és testvére.*⁴⁸ A tényállásban meghatározott további körülmények pedig azt hivatottak kifejezésre adni, hogy az elkövető és a sértett között egyfajta alá-fölé rendeltségi viszony lelhető fel, melyet az elkövető a bűncselekmény elkövetéséhez fel is használ. Az ilyen jellegű kapcsolatok első számú bizonyítása okiratokkal történik, de ezen túl szükséges tanú meghallgatások foganatosítása is.

A nyomozás menete és annak neuralgikus pontjai

Mostanra már minden korábbiakban említett tudás rendelkezésre áll ahhoz, hogy vizsgálat alá vonjunk egy tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak nyomozásának menetét, a bizonyítási cselekményeket, a kinyerhető bizonyítékokat és azokat a körülményeket, amikre kiemelt figyelmet szükséges fordítani. A jelen pontban írtak nem követik a Be-ben meghatározott fejezeteket, sokkal inkább egy tényleges nyomozás elemeit a kezdeti lépéseitől az utolsó mozzanatig.

A feljelentés, bejelentés, helyszíni intézkedés, avagy a tudomásra jutás forrása

A legtöbb bűncselekmény nyomozása feljelentéssel, állampolgári bejelentéssel vagy helyszíni intézkedéssel indul meg. A Be. 375. § (1) bekezdése akként fogalmaz, hogy a nyomozás az ügyészségnek vagy a nyomozó hatóságnak a hivatali hatáskörében, valamint az ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hivatali minőségében tudomására jutott adatok alapján, illetve feljelentésre indul meg.

⁴⁷ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtisztai Főiskola, 2011. 44. o.

⁴⁸ 2012. évi C. törvény (Btk.) 459.§ (1) bekezdés 14. pont

A szexuális erőszak büntettének leggyakoribb megindulási típusa maga a feljelentést. Szükséges kiemelni, hogy a szexuális erőszak közvérdra üldözendő cselekmény azzal, hogy a kiskorúaknál még a magánindítvány előterjesztését sem követeli meg. Ennek indoka, hogy egy gyermektől nem követelhető meg annak eldöntése, hogy a vele szemben bűncselekményt elkövető személy – főleg, ha az közeli hozzátartozója – felelősségre vonását kívánja-e vagy sem. Így ezen gyermekek esetében nem is érvényesül az a garanciális szabály, ami a felnőttek esetében a bűncselekmény alapeseténél, nevezetesen annak a döntési lehetősége, hogy kívánja-e önmagát a bizonyítási eljárásnak kitenni, ezzel is megkockáztatva a másodlagos viktimizációt.

A feljelentés körében a Be. 376. § (1) és (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy közvérdra üldözendő bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést (ide értendő az állampolgári bejelentések is). A hatóság tagja és a hivatalos személy, továbbá, ha törvény előírja, a köztestület köteles a hatáskörében tudomására jutott, közvérdra üldözendő bűncselekményt feljelenteni (például jelzőrendszeri tagok). A Be 377. § (1) bekezdése pedig kimondja, hogy a feljelentést az ügyészségnél vagy a nyomozó hatóságnál lehet tenni. A feljelentést más hatóság és a bíróság is köteles fogadni, és azt a nyomozó hatóságnak és az ügyészségnek köteles megküldeni. Ami összességében azt jelenti, hogy bárki és bármelyik nyomozó hatóságnál tehet feljelentést, azt elutasítani abból az okból nem lehet, hogy nem az adott hatóság illetékes az eljárás lefolytatására.

A bizonyítás nehézségeinél már tárgyaltuk azokat a körülményeket, amelyek a feljelentés elhúzódsához vezetnek. A bűncselekmény elkövetése és a feljelentés megtételéig eltelt időszak a sértetti életkor csökkenésével szignifikánsan növekszik. Az alábbi táblázat⁴⁹ jól tükrözi, hogy egy korábbi tanulmányban vizsgált büntetőügyekben mennyi idő telt el a bűncselekmény elkövetése és a feljelentés megtétele között.

A feljelentésig eltelt idő		
	N	%
azonnal	22	14.9
1-3 nap	34	23.0
4 nap – 1 hónap	37	25.2
1-12 hónap	24	16.3
1-2 év	11	7.5

⁴⁹ PARTI KATALIN – SZABÓ JUDIT – VIRÁG GYÖRGY: Szexuális erőszak – OKRI-kutatás egy bűnmegelőzési kampány kapcsán 143.o. - https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/7_parfi_szabo_virag.pdf (letöltés: 2023.10.22.)

2-5 év	13	8.8
5+ év	6	4.1
Total	146	99.3
Missing	1	0.7
Total	147	100

Ugyanezen tanulmány rögzíti azt is, hogy a 14. életévüket be nem töltött sértettek közel fele (45%) esetében a feljelentésig három hónapnál is hosszabb idő telt el.⁵⁰ Mindezek azt jelentik, hogy amikor a sértett eljut a nyomozó hatósághoz feljelentést tenni, az elkövetés óta hosszabb idő telt el, így az elkövetés körülményeinek és részleteinek emléke már megfakulhatott, az elkövetéskor még rendelkezésre álló bizonyítékok megsemmisülhettek, a helyszín manipulálásra kerülhetett, az elkövető pedig időközben alibit biztosíthatott magának. Nagyon fontos azonban tisztázni, hogy az a tény, hogy a sértett – különösen egy gyermekkorú – nem rögtön az elkövetés után tette meg a feljelentését, a szavahihetőségét még nem kérdőjelezi meg.

E tárgykörben szükséges még kitérni a koholt feljelentések körére is. A gyermekeket sajnálatos módon nem egy esetben használják fel a szülők a szülői felügyeleti jog megszerzése érdekében. Ekkor a gyermeket magának akaró szülő rábeszéli őt, hogy a másik szülővel szemben tegyen olyan nyilatkozatot, hogy őt szexuálisan abuzálta. Ritkább esetben pedig maga a gyermek az a negatív érzelmi indíttatástól fűtve – féltékenység, harag – maga tesz hamis feljelentést. Éppen ezért elengedhetetlen a feljelentés megtételekor a családi háttér, a szülők és a szülők-gyermek kapcsolatának feltárása.

A gyermek meghallgatása

A tudomásra jutás automatikusan magával hozza a sértett kihallgatását is, melyről minden esetben jegyzőkönyvet kell felvenni. A gyermekek általában kíséreléssel vannak jelen, legyen az a törvényes képviselő, egy nagykorú rokon vagy akár egy barát, azonban célszerűnek mutatkozik a kísérelőtől való elszeparálás, már csak azért is, mert a gyermek könnyebben beszél a vele átéltékről e személyek nélkül és könnyebben mond ki szégyenérzet nélkül olyan fontos mozzanatokat, körülményeket és eseményeket, amelyek relevánsak lehetnek a bűncselekmény feltárása szempontjából. Az ilyen esetekben célszerű szaktanácsadóként bevonni egy pszichológust, melyre egyébként a Be. 87.§ (1) bekezdés b) pont ba) alpontjában lehetőséget is

⁵⁰ PARTI KATALIN – SZABÓ JUDIT – VIRÁG GYÖRGY: Szexuális erőszak – OKRI-kutatás egy bűnmegelőzési kampány kapcsán 143.o. - https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/7_parfi_szabo_virag.pdf (letöltés: 2023.10.22.)

ad. Az ilyen szakember a kihallgatás során értékes segítséget tud nyújtani a nyomozónak, amikor a kihallgatandó személy pszichológiailag nehezen hozzáférhető és nem sikerül vele kontaktust kiépíteni.⁵¹

A sértett kihallgatása egy nagyon komplikált folyamat, hiszen el kell kerülni a további viktimizációt, de szükséges a lehető legrészletesebb képet megkapni az eseményekről. Mindez azt is jelenti, hogy az őt meghallgató hatósági tagnak empátiával és együttérzéssel kell rendelkeznie, amely alkalmassá teszi a gyermek kihallgatására. A Be. megkerülhetetlen szabályok állít fel akkor, amikor a 88.§ b), c) és d) pontjaiban kimondja, hogy az eljárási cselekményt az erre szolgáló vagy arra alkalmassá tett helyiségben kell elvégezni, feltéve, hogy az érintett személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete más módon vagy más intézkedéssel nem biztosítható; ha ez az eljárási cselekmény eredményességét nem veszélyezteti, a nyomozás során a nyomozó hatóság biztosítja, hogy az eljárási cselekményt minden alkalommal ugyanazon személy végezze; a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az eljárási cselekményről kép- és hangfelvételt készít. Ráadásul a törvény további kitétele is fűz a gyermek meghallgatásához, ha szexuális erőszakkal érintett, mégpedig azt, hogy ilyen esetben a sértettet csak a vele azonos nemű személy hallgathatja ki, illetve a sértett jelenlétével zajló más eljárási cselekményen az eljáró nyomozó hatóság részéről a sértettel azonos nemű személynek is jelen kell lennie.⁵² Jómagam a fenti rendelkezéssel maradéktalanul nem tudok egyetérteni, hiszen az, hogy valaki alkalmas-e a gyermek meghallgatására nem nemi identitás, hanem személyes tulajdonságok kérdése.

A sértett kihallgatása során az elsődleges cél a bizalmának elnyerése, valamint annak a tudatosítása, hogy immáron biztonságban van. Azonban még ezek mellett sem hagyható el a gyermek tanúzási figyelmeztetése, természetesen azzal, hogy azt számára érhető módon kell közölni. Ennek jegyzőkönyvi elmaradása azt eredményezheti, hogy a vallomása a későbbiek során bizonyítékként nem vehető figyelembe. Ezt követően jutunk abba a helyzetbe, hogy konkrét kérdéseket tehesünk fel a gyermeknek. Célszerű nem rögtön az aktus részleteivel kezdeni a kihallgatását, hanem először általánosságban kikérdezni. Törekedni kell a kérdések tapintatos megfogalmazására, valamint a kérdések céljáról is szükséges tájékoztatni őt. A meghallgatása során szükséges tisztázni a bűncselekmény előzményeit, különösképpen azt, hogy az elkövetővel volt-e korábban kapcsolata, ismerte-e a támadóját személyesen vagy

⁵¹ CSIZMADIÁNÉ DR. PETHŐ TÍMEA – A kiskorúak sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmény bizonyítási nehézségei a bírósági eljárásban – a készülő büntetőeljárásról szóló törvény tükrében (Büntetőjogi Szemle, 2017/1. szám, 22.o.

⁵² Be. 89.§ (1) bekezdés a) pont

látásából, esetleg teljesen ismeretlen személyről van szó. A sértettet ért szexuális támadás ismerveivel kapcsolatban azt, hogy mi a bűncselekmény időpontja és helye, milyen volt a tettes magatartása és az általa alkalmazott erőszak vagy fenyegetés, mi volt a gyermek védekezési tevékenysége, illetve a bűncselekmény elkövetés folytán bekövetkezett-e testi sérülés vagy dologi károsodás. A tettes vagy a tettesek személyleírásának az elfogásuk körében van kiemelt szerepe, míg, a sértett és a tettes(ek) tevékenységének a bűncselekmény befejezését követően pedig a felderítés és a bizonyíték begyűjtése során. A meghallgatás során – annak ellenére, hogy a szexuális erőszak jellemzően két szereplős bűncselekmény – szükséges beszerezni az esetleges tanúkra vonatkozó adatokat.⁵³

A gyermek kihallgatásával kapcsolatban érdekes tény, hogy a Barnahus módszer a NICH⁵⁴ protokoll nem támogatja a gyermek babáztatás és rajzoltatás útján történő meghallgatását, mert az alapján a valóságnak nem megfelelő vallomás is kapható a gyermektől. Arról azonban nem szabad megfeledkezünk, hogy ezek a gyermekek várhatóan a szégyenérzetük miatt nehezebben kommunikálják le a velük történeteket, így számukra egyszerűbbnek mutatkozik megmutatni és lerajzolni, mint beszélni róla. Így e tekintetben a magam részéről nem tudok egyetérteni a protokoll által közölt aggályokkal.

A gyermekek kapcsán szükséges azt hangsúlyozni, hogy minél fiatalabb egy gyermek, annál nehezebben tud emlékezni, a gondolkodásában keverednek a valóság és a képzelet elemei, amit tovább bonyolít az eljáró hatóság azon elvárása is, hogy olyan pontosan és részletekbe menően emlékezzünk az eseményekre, ahogyan lehetetlenség.⁵⁵ További kiemelendő körülmény, hogy a gyermek vallomását a nem lényegi ellentmondások nem feltétlenül teszik szavahihetatlenné, nagyon sok olyan része van a vallomásának, amelynek a jelentőségére a későbbiek során derül fény.⁵⁶

Kiemelt figyelmet kell fordítanunk a Be. 88.§ (1) bekezdés b) pontjában foglalt azon rendelkezésnek, miszerint a gyermek meghallgatását, illetve a gyermekkel kapcsolatos eljárási cselekményt az erre szolgáló vagy arra alkalmassá tett helyiségben kell elvégezni, feltéve, hogy az érintett személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete

⁵³ KOVÁCS GYULA – Az erőszakos közöszlés bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően (Belügyi Szemle, 2000/4-5., 48. o.)

⁵⁴ https://rke.abertay.ac.uk/ws/portalfiles/portal/8564054/La+Rooy_TheNICH+Protocol_Author_2015.pdf (letöltés: 2023.11.01.)

⁵⁵ KOMP BÁLINT – Adalékok az egyes nemi erkölcs elleni bűncselekmények elméletéhez és bizonyításával kapcsolatos gyakorlati nehézségekhez (<https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2014/1/komp.pdf> letöltés: 2023.10.11. 23.o.)

⁵⁶ DR. ELEK BALÁZS – A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények büntetőjogi megítélésének egyes gyakorlati kérdései (Börtönügyi Szemle, 22. évf. 4. sz. 2003., 20.o.)

más módon vagy más intézkedéssel nem biztosítható. A 32/2011. (XI.18.) KIM rendelet volt az első olyan rendelkezés, amely gyermekmeghallgató szobák kialakításáról rendelkezett a nyomozó hatóságoknál. E kezdeményezéshez az Országos Bírósági Hivatal 2013-ban csatlakozott, amikor létrehozta a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Munkacsoportját és pályázat útján rendelkezett a bíróságokon gyermekmeghallgató helyiségek kialakításáról.⁵⁷ Az előbb említett munkacsoportot a 63.SZ/2020. (V. 20.) OBHE határozattal felváltotta a Gyermekjogi Kabinet. Ezeknek a helyiségeknek a kialakítását a jogalkotó célzottan akként határozta meg, hogy alkalmasak legyenek a gyermekek életkorához igazodóan biztonságos és nyugodt környezet megteremtéséhez.

A nemzetközi dokumentumaink elvárásként fogalmazzák meg, hogy a gyermek meghallgatására az eljárás folyamán egy alkalommal kerüljön sor. Ennek indokaként két lehetőség merül fel, egyrészt az, hogy a gyermek óvjuk a másodlagos viktimizáció elszenvedésétől, másodlagosan az, hogy minél többször hallgatjuk meg annál több ellentmondás lesz tapasztalható a vallomásában, ami a fentebb említett szavahihetetlenség megállapításához vezethet. Számos irodalomban találkoztam azzal az állásponttal, hogy lehetetlen elvárás a sértett egyszeri kihallgatásával maradéktalanul kinyerni a bűncselekménnyel kapcsolatos információkat. Ezzel az állítással kizárólag akkor tudok egyetérteni, ha maga a sértett nincs olyan állapotban az első meghallgatáskor, hogy részletesen ki lehessen hallgatni, azonban az a hivatkozás, hogy a Be. 163.§ (2) bekezdésében foglalt valóságghű tényállás megállapítása szempontjából szükséges a folyamatosan változó vádlotti védekezéshez igazítani a sértetti vallomást, számomra elfogadhatatlan és a nemzetközi jogszabályaink teljes mértékű figyelmen kívül hagyása.

A nemzetközi elvárásokkal lényegében szembe helyezkedve, de általam maximálisan elfogadhatónak tekinthető kriminalisztikai szakirodalom szerint célszerű egy elsődleges, illetve egy másodlagos kihallgatást tartani. Az első kihallgatás célja a még cselekmény hatása alatt álló sértettől a lehető legtöbb információ megszerzése a bizonyítási cselekmények mielőbbi végrehajtása érdekében, míg a második kihallgatást a gyermek olyan lelkiállapotában célszerű végrehajtani, amikor az apróbb részletekre is képes nyilatkozni és amikor már az első

⁵⁷ Dr. Lencse BALÁZS – A kiskorú sértett kihallgatásának és a nyomozási bíró eljárásának jelene, jövője és alternatívája az új büntetőeljárás törvény tükrében (JURA, 2018/1., 302-303. oldal)

vallomásának a rendelkezésre álló bizonyítékokkal történő összevetése és az eltérés tisztázása is lehetséges.⁵⁸

A fenti meghatározások ellenére Diószegi Gábor kutatása szerint 278 esetben több, mint egyszer hallgatták meg az áldozatokat, 67 esetben háromszor vagy annál is többször, míg bizonyos ügyekben 6-7 alkalommal is.⁵⁹

Elengedhetetlen továbbá, hogy a sértett kihallgatási jegyzőkönyvében – főleg, ha az első kihallgatásról beszélünk – nem csak azokat kell rögzíteni, amiket a sértett elmond, hanem szükséges belefoglalni az érzelmi és fizikai állapotát, a rajta észlelt sérüléseket és a ruházatának állapotát. Az alábbi táblázat⁶⁰ bemutatja, hogy a fenti jellemzők milyen gyakran kerültek rögzítésre a nyomozati jegyzőkönyvben:

Található-e a nyomozati jegyzőkönyvekben adat az áldozat... (Több válasz lehetséges) (N=101; 100%)		
	N	%
... megjelenésére, ruházatára	14	16,1
... lelkiállapotára	54	62,1
... alkoholos vagy drogos befolyásoltságára	14	16,1
... egyéb jellemzőjére, amely nem szorosan kapcsolódik a bizonyíthatósághoz	3	3,4
... arra, hogy az áldozat magatartásával közrehatott a bűncselekmény megvalósításában, vagy egyenesen kiprovokálta a cselekményt	16	18,4
összesen	101	116,1

A nyomozó hatóság a gyermek meghallgatását követően lesz abban a helyzetben, hogy nyomozási tervet készítsen, a nyomozási taktikát és a bizonyítási cselekmények elvégzésének

⁵⁸ IBOLYA TIBOR – Egy erőszakos közöszlész nyomozása és annak tanulságai (<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/4.pdf>, letöltés: 2023.06.23., 3.o.)

⁵⁹ KOMP BÁLINT – Adalékok az egyes nemi erkölcs elleni bűncselekmények elméletéhez és bizonyításával kapcsolatos gyakorlati nehézségekhez (<https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2014/1/komp.pdf>, letöltés: 2023.10.11. 23.o.)

⁶⁰ PARTI KATALIN – SZABÓ JUDIT – VIRÁG GYÖRGY: Szexuális erőszak jellemzői egy aktakutatás tükrében 182. o. https://www.okri.hu/images/stories/konyvajanko/2017/pk_szexualis_eroszak_2017_web.pdf (letöltés: 2023.09.23.)

sorrendjét meghatározza⁶¹, valamint azonnali intézkedéseket vagy halasztást nem tűrő nyomozási cselekményeket hajtson végre.⁶²

Az orvosi vizsgálat

A sértett orvosszakértői vizsgálata a halasztást nem tűrő nyomozati cselekmények közé tartozik. Kiemelten szükséges hangsúlyozni, hogy szexuális erőszak bizonyításánál a nyomozó hatóság kötelezettsége, hogy a sértett orvosi vizsgálatát megszervezze és biztosítsa az odáig történő eljutását. Ez abból a szempontból bír jelentőséggel, hogy a nyomozati szervek igazságügyi szakértőkkel, nem pedig „egyszerű” orvosokkal dolgoznak együtt. Az igazságügyi orvosszakértők rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, amik lehetővé teszik a sértett teljeskörű orvosi vizsgálatát és a rajta található biológiai anyagmaradványok rögzítését. Amennyiben a sértett orvosi vizsgálatára nem szakszerűen kerül sor, úgy értékes bizonyítékok semmisülhetnek meg, továbbá a nyomozó hatóság sem minden esetben fogadja el azt.

A bizonyítás tárgya körében írtak alapján már egyértelműen megállapítható, hogy az orvosszakértői vizsgálat fogja igazolni a szexuális cselekmény létrejöttét, az annak során alkalmazott erőszakot, a sértetti ellenállást és annak komolyságát, a sérülések gyógytartamát, a sértett testi és szexuális fejlettségét, továbbá begyűjti az anyagmaradványokat.⁶³ Szükséges hangsúlyozni a sértettnek, hogy az orvosi vizsgálatot megelőzően nem tisztálkodjon, ne mosson fogat, ne használja a wc-t, ne egyen és igyon, ne szedjen be gyógyszert, ne mossa vagy dobja ki a rajta lévő ruhaneműket.⁶⁴

Betlen Anna és Pap Enikő Módszertani ajánlások a szexuális erőszak áldozataival foglalkozó szakemberek számára⁶⁵ című tanulmányában részletesen kidolgozta, hogy milyen vizsgálatok és intézkedések megtétele szükséges a szexuális erőszakkal érintett áldozatokon. A vizsgálatokat 48-72 órán belül el kell végezni. Fel kell jegyezni a tényeket, a páciens panaszait, mégpedig lehetőség szerint az általa használt kifejezésekkel. A vizsgálatnak az egész testre ki kell terjednie annak érdekében, hogy minden seb, zúzódás, horzsolás, vérálfutás, vérömleny,

⁶¹ IBOLYA TIBOR – Egy erőszakos közöszlés nyomozása és annak tanulságai (<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/4.pdf>, letöltés: 2023.06.23., 1. o.)

⁶² KOVÁCS GYULA – Az erőszakos közöszlés bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően (Belügyi Szemle, 2000/4-5., 48. o.)

⁶³ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 51.o. és 114 o.

⁶⁴ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 51.o. és 116-117. o.

⁶⁵ BETLEN ANNA ÉS PAP ENIKŐ – Módszertani ajánlások a szexuális erőszak áldozataival foglalkozó szakemberek számára (<https://mek.oszk.hu/13700/13770/13770.pdf>, letöltés: 2023.10.22.)

törés megfigyelhető legyen, és természetesen el kell végezni minden szükséges labor- és röntgenvizsgálatot is. A nemi szervek, a gát, az anus és a száj részletes, körültekintő vizsgálata szükséges. Az áldozatot előzetesen, részletesen, tapintatosan, türelmesen kell tájékoztatni a vizsgálatokról, gyermek esetén szükséges arról is gondoskodni, hogy ne legyen egyedül. Szükséges mintát venni a vagináról, a vulváról, az anusról és a szájról spermanyomok és genetikai vizsgálathoz szükséges anyag rögzítése érdekében. Csináltatni kell terhességi tesztet, nemi betegségek, hepatitis B és C-, valamint HIV-szűrést. Mérgező anyagok, alkohol, drog, pszichotróp anyagok jelenlétére is le kell folytatni a vizsgálatot. Az esetleges terhesség megelőzése érdekében szükségessé válhat sürgősségi fogamzásgátlás alkalmazása.

Csorba Roland a saját tanulmányában a fentieket azzal egészíti ki, hogy kimondja a kórelőzmény pontos felvételét, azzal, hogy a fiatalok a saját szavaival előadott történetét szó szerint rögzítik, figyelembe véve az áldozat fejlettségi szintjét, életkorának megfelelő szókincsét és értelmi képességét, valamint figyelmet fordítanak az áldozat és a kísérő viselkedésére.⁶⁶

A szexuális erőszak áldozatául esett gyermek egész testfelületén találhatóak olyan sérülések, amely a közönség kísérő jelenségeként, vagy a tettes által kifejtett erőszak eredményeképpen keletkeztek. Ezek a harapásnyomok; a horzsolások, zúzódások, karmolások nyomai; a végtagokon, különösen a csuklón, a hónaljban, a combok belső felén megragadásra és szorításra utaló elváltozások; a nyakon és a nyaktájékon fojtogatásra utaló nyomok; a szemfenék és a szemgolyók pontszerű bevérvései; védekezési sérülések; nemi szerveken lévő sérülések.⁶⁷

A fentiekén túl további jelentőséggel bír a sértett ruházata, így azokat célszerű megfigyelni és elváltozásra utaló nyomokat keresni, úgy mint szakadás, repedés, gyűrődés, továbbá szennyeződések (ondó, vér, egyéb testváladékok). Valamennyi látható szennyeződés leírása szükséges, főképpen azokat, amik a szexuális erőszakhoz köthetőek, így például a sár, illetve növényi anyagmaradványokat és felkenődéseket.⁶⁸

A sértett orvosi vizsgálatán túl szükséges az elkövető vizsgálata, akkor is, ha nem tettenérésről beszélünk, ugyanis ebben az esetben is elvégezhető az elkövető fizikai állapotának, közönségre

⁶⁶ CSORBA ROLAND – Az orvos szerepe a tizenhét évesnél fiatalabb lányok elleni szexuális bűncselekmények bizonyításában (Belügyi Szemle, 2015/4. 41.o.)

⁶⁷ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszt Főiskola, 2011. 115-116. o.

⁶⁸ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszt Főiskola, 2011. 115. o.

alkalmasságának, nemzőképességének és esetleges nemi betegségeinek vizsgálata.⁶⁹ Lehetőség van továbbá testváladék vételére is, amely így összehasonlíthatóvá válik a sértetről vett mintákkal.

Egyéb szakértői vizsgálatok

A szexuális erőszak bizonyítása során nem pusztán az orvosszakértőknek van kiemelkedő szerepük, hanem további szakértők bevonása szükséges sértetti és elkövetői személyiség, a rendelkezésre álló bizonyítékok és levett minták vizsgálatára.

A **pszichológus szakértő** kirendelése a jelen tanulmányban tárgyalt bűncselekmény szempontjából kiemelet jelentőséggel bír, azonban nem szabad elfelejteni, hogy a szakértőnek nem feladata az elmaradt bizonyítási cselekmények elvégzésére, a nem megfelelően begyűjtött és rögzített bizonyítékok pótlására és jogkérdések eldöntésére. A szakértő kirendelésekor lényeges segítséget nyújtó Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levele – mely soha nem volt hatályban, de a szakértők ennek ellenére alkalmazták – alapján az igazságügyi szakértő a sértett tekintetében a pszichológiai háttér vizsgálatakor az alábbi kérdésekre tud válaszolni: a cselekmény létrejöttének valószínűsége; a cselekmény elmondásának élményszerűsége; a pszichoszexuális fejlődése és szexuális fejlettsége; a szexuális ismeretei és ezek forrása, traumatizációja és kihatása a további fejlődésére; fantáziájának élményszerűségébe vitt szerepe, esetleges betanítottága; konfabulációs készsége; a gyanúsítottal meglévő érzelmi kapcsolatának jellege; kóros szexuális alkat jelenléte.⁷⁰ E körben szükséges arra is kitérni, hogy a gyermek vizsgálatára egy gyermekpszichológus alkalmasabb kompetenciákkal rendelkezhet egy felnőttekre szakosodott szakembernél.

A gyanúsított vonatkozásában pedig az alábbi kérdésekre adhat választ az igazságügyi pszichológus szakértő: átélés ténylegessége; általában a pszichoszexuális fejlődése; a személyiség struktúrájának az átlagostól eltérése; a szexuális magatartást determináló személyiségvonások speciális eltérései; azok a személyiségvonások, amelyek a szexuális magatartás devináns lehetőségeit meghatározzák, illetve kiegészülnek-e valamilyen a

⁶⁹ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszt Főiskola, 2011. 51-52. o.

⁷⁰ Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levele 7. o. (https://semmelweis.hu/igazsagugy/files/2012/06/20_mszlev.pdf, letöltés: 2023.09.23.)

bűncselekmény elkövetését elősegítő személyiségvonásokkal. A gyanúsított esetében ez a vizsgálati kompetencia a pszichológus és pszichiáter között megoszlik.⁷¹

A 20. számú módszertani útmutató „helyére lépett” a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara 5/2020. számú Módszertani Levele immáron nem bontja ketté a sértett és a gyanúsított által vizsgálandó kérdéseket, hanem azokat általánosan a vizsgált személyre telepíti. Különbséget már csak a diagnosztikai eszközök életkori csoportosításánál tesz, illetve meghatározza, hogy a gyermekek igazságügyi szakértő általi vizsgálatának minimum életkora a 3 év, amely a gyermek egyéni fejlettségi szintjétől is függ. E módszertani levél szerint az alábbi kérdéskörök vizsgálandóak a büntetőeljárásban: komplex személyiség szerkezet, értelmi színvonal, kognitív képességek, beszámolót befolyásoló tényezők, motivációs háttér, pszichés elváltozások és azok háttere, pszichoszexuális fejlődés zavarai, traumatizáltság és belátási képesség.⁷²

Ha egymás mellé állítjuk a két módszertani útmutatást álláspontom szerint láthatóvá válik, hogy gyakorlati szempontból továbbra is a 20. számú Módszertani Levelet célszerű alkalmazni, hiszen az specifikusan tartalmaz a szexuális erőszak vonatkozásában irányadó kérdéscsoportokat, mely nagy mértékben megkönnyíti az igazságügyi szakértő kirendelő határozat tartalmának meghatározását.

A pszichológus szakértőkkel és a pszichológiai vizsgálatokkal kapcsolatban továbbra is aggályosnak tekinti a gyakorlat, ha nem a megfelelő képzettséggel rendelkező személy vagy egyáltalán került a nyomozás során kirendelésre, az elhúzódo vizsgálatok és szakvélemények kiállítását, illetve azt, hogy a vizsgálatot végző szakember, annak elvégzésekor nincs tekintettel a sértett lelki vagy fizikai állapotára. Kiemelt jelentőséggel bír, hogy az igazságügyi orvosszakértői névjegyzékből kerüljön kiválasztásra a megfelelő kompetenciával rendelkező pszichológus, valamint az is, hogy a törvényben rögzített szakvélemény előterjesztési határidő – akár szankciók alkalmazásával is – de megtartásra kerüljön.

A gyermek meghallgatása során a szakértőnek arra is figyelemmel kell lennie, hogy minél többen és minél aktívabban hallgatják meg őt, annál nagyobb az esély arra, hogy mire a pszichológus szakértőhöz eljut, már az eredeti elmondásához képest nagyban különböző,

⁷¹ Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levele 8. o. (https://semmelweis.hu/igazsagugy/files/2012/06/20_mszlev.pdf, letöltés: 2023.09.23.)

⁷² Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara 5/2020. számú Módszertani Levele (https://miszk.hu/files/modszertani_levelek/MISZK_Modszertani_level_5_2020.pdf, letöltés: 2023.11.01.)

életszerű elemekkel tűzdelt, az inadekvátakat mellőző történet lesz belőle. Ez pedig nagyban rontja annak megállapítását, hogy valóban átélt eseményekről szól-e.⁷³

Együttes **orvos- és elmeorvos szakvélemény** készítését akkor kell elrendeli, ha szükségessé vált a terhelt kóros elmeállapotának, személyiségzavarának, intellektus és dementia, cselekvőképességének megállapítására.⁷⁴ Ugyanezen szakértőkhöz tartozik továbbá a szexuális erőszak büntető tényállásában írt akaratnyilvánításra képtelen állapot megállapítására.

A **genetikai szakértő** feladata a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható nyomok felkutatása és elemzése, mely során a vizsgálódása kiterjed a biológiai anyagmaradványok (ondó, vér, nyál, hajhagyma) vizsgálatára is.⁷⁵ Az ilyen módon kinyert információk pedig nagyban hozzájárulhatnak az elkövető azonosításához azáltal, hogy a sértetten és a ruházatán, valamint az elkövetés helyszínén talált anyagokat összeveti a gyanúsítottól származó mintákkal.

Szintén kiemelt jelentőséggel bír a **biológus szakértő** által adott szakvélemény, mivel ez a személy képes azokra a kérdésekre választ adni, hogy a nyomozás során begyűjtött emberi hajszálak és szőrszálak milyen jellemzőkkel bírnak; kitől származnak; van-e rajtuk fizikai vagy kémiai behatás.⁷⁶

A nyomozás során továbbá célszerű bevonni igazságügyi **nyom- és ujjnyomat szakértőt**. Az előbbi arra a kérdésre ad választ, hogy jár-e a gyanúsított a cselekmény helyszínén; a sértett és a gyanúsított ruházatán lévő sérülések keletkezési mechanizmusa megfeleltethető-e az elmondottaknak és ezek a sérülések keletkezhettek-e a bűncselekmény helyszínén. Míg az ujjnyomat szakértő arra, hogy a helyszínen talált ujj- és tenyérlenymatok megfeleltethetőek-e a gyanúsított vagy a sértett nyomatainak; azok a daktiloszkópiai nyilvántartásban kiadnak-e más személyre találatot.⁷⁷

A **vegyész-, fizikus- és geológus szakértő** is segítséget nyújthat a nyomozás során azáltal, hogy a fizikus szakértők elméleti kérdések megválaszolásában (esemény rekonstruálása) is részt vesznek, a vegyészszakértők azonosító vizsgálatokat végeznek anyaggyűjtemények és

⁷³ RISKÓ-TOTH MARIA – Szexuális bántalmazásra vonatkozó hamis feljelentések lehetséges lélektani háttere, okai serdülő és fiatalabb lányoknál (Belügyi Szemle, 64. évf. 3. szám, 2016., 121.o.)

⁷⁴ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 52. o.

⁷⁵ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 54. o.

⁷⁶ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 55. o.

⁷⁷ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 56-57 o.

számítógépes adatbankok segítségével, míg a geológus szakértők az érintett terület talaj- és építőanyag vizsgálatát, ásvány- és kőzettani, valamint őslénytani vizsgálatát és szervtelen analitikáját végzi. E szakértők munkája a során – példálózó felsorolással – a leggyakrabban előforduló anyagmaradványok a textildarabok, talajmaradványok, növénymaradványok, fém- és festékfelkenődések.⁷⁸

A helyszíni szemle és a helyszíni kihallgatás

A szexuális erőszak büntette tipikusan a helyszínes bűncselekmények közé tartozik.⁷⁹ A helyszín biztosítása az elsődleges intézkedések közé, míg a helyszíni szemle – az orvosi vizsgálathoz hasonlóan – a halasztást nem tűrő cselekmények közé tartozik. A Be. 207.§ (1) és (2) bekezdése szerint, szemlét a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság rendel el és tart, ha a bizonyítandó tény megismeréséhez vagy megállapításához személy, tárgy vagy helyszín megtekintése, illetve tárgy vagy helyszín megfigyelése szükséges. A szemlén fel kell kutatni és össze kell gyűjteni a tárgyi bizonyítási eszközöket, és gondoskodni kell a megfelelő módon történő megőrzésükről. A szemle alkalmával a bizonyítás szempontjából jelentős körülményeket részletesen rögzíteni kell, így különösen a szemletárgy felkutatásának, összegyűjtésének menetét, módját, helyét és állapotát. A tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása, rögzítése és biztosítása során úgy kell eljárni, hogy az eljárási szabályok megtartása utólag is ellenőrizhető legyen. A szemle tárgyáról, ha lehetséges és szükséges, kép-, hang-, illetve kép- és hangfelvételt, rajzot vagy vázlatot kell készíteni, és azt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

A helyszíni szemle alkalmazása során célszerű a kívülről befelé – belülről kifelé metódust alkalmazni. Az elsődleges vizsgálódási hely, maga a szexuális erőszak bűncselekményének helyszíne. Ezt a környezetet először általánosságban vizsgáljuk, úgy mint az elhelyezkedése, a megközelíthetősége és a forgalmassága, ami meghatározó jelentőséggel bír annak meghatározására, hogy a cselekménynek volt-e szemtanúja, azt térfigyelő kamerák rögzíthették-e, a sértettnek volt-e lehetősége segítséget kérni. Ezt követően célszerű magát a tényleges helyszínt vizsgálat alá vonni, ahol a bűncselekmény nyomainak összegyűjtésére kerül sor. Ilyen nyomok lehetnek a fedett (lábbeli nyomok, harisnyás lábnyomok, kesztyűs

⁷⁸ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszt Főiskola, 2011. 58-59 o.

⁷⁹ KOVÁCS GYULA – Az erőszakos közöszlész bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően (Belügyi Szemle, 2000/4-5., 50. o.)

kéznyomok) és fedetlen (ujj- és tenyérsztyomok, fül-, száj- és ajaknyomok) testrészszyomok, egyéb testrészy (fog-, harapás- és karmolás) nyomok, eszközszyomok (emberi bőr).⁸⁰

A helyszyínen a fentebb rögzített nyomokon túl fellelhetők biológiai (emberi testnedvek vagy váladékok, emberi anyagmaradványok, haj és szőrszálak), egyéb (növényi, állati eredetű) és fizikai-kémiai (textil elemi szálak, talajmaradványok, üvegszemcsék, műanyagszilánkok, kábítószerek, gyógyszerek) anyagmaradványok. Továbbá a helyszyínen rendelkezésre állhatnak tárgyi bizonyítási eszközök, mint az elkövető vagy a sértett ruhaneműje, a használati tárgyaik, az általuk használt tárgyak (cigaretta, pohár).⁸¹

Azonban a helyszyín nem csak arra a pontra fókuszál, ahol a bűncselekmény történt, hanem arra az útvonalra is, amerre az elkövető menekült, így a szemléty szükséges erre az útvonalra is kiterjeszteni, ugyanis menekülés közben a gyanúsított hátra hagyhatott a fentebb már nevesített anyagmaradványokat vagy tárgyi bizonyítási eszközöket. Erre kitűnő példa Dr. Ibolya Tibor által elemzett ügy, ahol a helyszyínről futva távozó gyanúsított azt a zsebkendőt, amelyre ejakulált az elkövetés helyétől távolabb eldobta, és amely abban az ügyben a hibás szemle megtartása miatt nem került lefoglalásra.⁸²

A helyszyíni szemle alkalmával nem feledkezhetyünk el arról sem, hogy a helyszyínen vagy annak környezetében talált tárgyi bizonyítási eszközök és anyagmaradványok megőrzéséről a Be. 308.§-ában írt lefoglalás útján gondoskodjuk. Ennek elmaradása akár az eljárás bizonyítottság hiányában történő megszüntetéséhez is vezethet.

A helyszyín a fentieken túl lehetőséget biztosít az elkövető, a sértett – ez utóbbi életkorától függően – és a tanúk kihallgatására. A Be. 208. §-a kimondja, hogy a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a helyszyínen hallgatja ki a terheltet és a tanút, ha szükséges, hogy a bűncselekmény helyszyínen vagy a bűncselekménnyel összefüggő más helyszyínen tegyen vallomást, mutassa meg az elkövetés helyét, a bűncselekménnyel összefüggő más helyet, tárgyi bizonyítási eszközt, illetve a cselekmény lefolyását. A helyszyíni kihallgatás előtt a terheltet, illetve a tanút ki kell hallgatni arról, hogy a kérdéses helyet, cselekményt vagy tárgyi bizonyítási eszközt milyen körülmények között észlelte, és miről ismerné fel.

⁸⁰ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtisztzi Főiskola, 2011. 119. o.

⁸¹ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtisztzi Főiskola, 2011. 120. o.

⁸² IBOLYA TIBOR – Egy erőszakos közösülés nyomozása és annak tanulságai (<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/4.pdf>, letöltés: 2023.06.23.)

A helyszíni kihallgatást abban az időszakban a legcélszerűbb foganatosítani, amikor maga a bűncselekmény is történt, megmutatva az érintett eljárásjogi szereplők által, hogy a helyszínre pontosan honnan érkeztek, hol tartózkodtak, mit észleltek és merre távoztak. Ez a bizonyítási cselekmény nagymértékben alkalmas arra, hogy az eljárási szereplők által elmondottak valóságtartalma igazolható legyen és esetleges ellentmondás esetén magyarázatot adhassanak az eltérésre.

Tanú kutatás és tanúk kihallgatása

A nemi élet- és nemi erkölcs elleni bűncselekmények, különösképpen a szexuális erőszak tipikusan – a minősített esetet ide nem értve – két szereplős bűncselekmény, ahol a sértett szava áll szemben a gyanúsítottéval. Ennek ellenére a bűncselekménynek lehetnek szemtanúi, így például egy járókelő vagy a sértett törvényes képviselője. A szülőtárs és a családtagok esetében azonban különösen figyelniünk kell a Be.171.§ (1) bekezdésében foglalt vallomás megtagadási okokra, melyre történő figyelmeztetés elmaradása és jegyzőkönyvi rögzíthetlensége azt eredményezi, hogy a megtett tanúvallomás bizonyítékként nem vehető figyelembe.

Tanúként kell meghallgatni a gyermek napi életvitelét, családi életét, magatartását és személyiségét ismerő pedagógusokat és orvosokat, akik hiteles képet adhatnak a gyermek személyiség-és magatartás változásairól (zárkózottság, erőszakra való hajlam), iskolai teljesítményéről (romló osztályzatok, órai hiányzások), a családon belül felmerült problémákról (veszekedések, bántalmazás, alkoholizmus) és a gyermek által elmondottakról.

A fentiekén túl tanúként lehet az eljárásban meghallgatni a gyermekkorú sértetthez legközelebb álló személyeket, akik általában nem a szülei. Egy gyermek sokkal könnyebben és mélyebben fog megnyílni egy barátjának, sokkal őszintébben fog beszélni az általa megéltekről, illetve ez a személy is hitelesen tud beszámolni a sértett személyiségváltozásáról és az elkövetővel való esetleges kapcsolatáról.

A tanúknak az alábbi konkrét témakörök kérdésként történő feltevése javasolt: az erőszakos közöszülés elkövetése, a tettes által alkalmazott erőszak vagy más lényeges kísérő jelenség; a sértettnek és a tettesnek a cselekmény elkövetését megelőző hosszabb vagy rövidebb időtartamú kapcsolatáról (nem feltétlenül párkapcsolat); a bűncselekmény elkövetése után

történt eseményekről, a sértett vagy a tettes meneküléséről, kettejük kapcsolatának esetleges további alakulásáról; a tettes vagy a sértett személyiségéről, életviteléről.⁸³

Az elkövető kihallgatása

Mielőtt rátérnék a gyanúsított kihallgatására, érdekességképpen szeretném rögzíteni Dr. Szabó Judit aktakutatásának eredményét, mely szerint a 169 vizsgált ügyből az elkövetők 19 százaléka ismerte be a bűncselekmény elkövetését, 67 százaléka tagadta a bűncselekmény elkövetést vagy nem tett vallomást, míg 3 esetben nem állt rendelkezésre terhelti vallomás. Az aktakutatás megállapította azt is, hogy a terhelték legtöbbször a védekezésük körében a sértett szavahihetőségét támadják, részleges beismerésük esetén pedig az erőszakkal vagy minősített fenyegetéssel történő elkövetést. Sajnálatos módon nem egy elkövető érvelt úgy, hogy a gyermek maga is akarta a szexuális cselekményt.⁸⁴

A kihallgatás megkezdése előtt szükséges nem csak a rendelkezésre álló iratanyagból, hanem a jogszabályi környezetből is felkészülni, megtervezni a kihallgatás menetét, összegyűjteni a releváns kérdéseket, meghatározni a kihallgatás időpontját és helyét. Ezek hiányában nem a nyomozó hatóság tagja, hanem az elkövető fogja irányítani a kihallgatásának irányát és mélységét. Releváns szempont az is, hogy a kihallgató törekedjen az elkövetővel történő együttműködésre és megfelelő hangnem kialakítására, ugyanis ritka, hogy a katonás, kimért, rideg, netán goromba stílus kedvezően hat a gyanúsítottra, szemben az udvarias, megértő és jóindulatú magatartással, ami nagyobb együttműködést válthat ki.⁸⁵

A gyanúsítottnak a Be. 186.§ (2) bekezdése alapján először módot kell adni arra, hogy a vallomását összefüggően előadhassa, ezután kérdések intézhetők hozzá. A Be. 186.§ (1) bekezdése szerint az összefüggő vallomását és kérdésekre adott válaszát megelőzően a személyi körülményeire nyilatkozik. Amennyiben az elkövető hajlandó vallomást tenni, úgy lényeges, hogy a bűncselekmény alanyi oldalára, a sértett alanyával összefüggésben, önmagával összefüggésben és a nyomozás teljességére vonatkozóan tegyen nyilatkozatot.⁸⁶ A vallomás szempontjából lényegi információnak tekinthető a sértett személyére és a helyszín választására esett okok, a cselekmény elkövetésig vezető motivációk és előkészületi intézkedések, a

⁸³ KOVÁCS GYULA – Az erőszakos közöszlész bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően (Belügyi Szemle, 2000/4-5., 51. o.)

⁸⁴ DR. SZABÓ JUDIT – A tizenkét éven aluliak sérelmére elkövetett szexuális erőszak egy aktakutatás eredményei tükrében 56. o. (https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/kk_79_szabojudit.pdf, letöltés: 2023.09.23.)

⁸⁵ DR. IBOLYA TIBOR – Kihallgatási taktika a nyomozásban 13-14. o. (<https://docplayer.hu/7953687-Dr-ibolya-tibor-kihallgatasi-taktika-a-nyomozasban.html>, letöltés ideje: 2023.10.23.)

⁸⁶ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminológiai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 136-137. o

cselekmény közbeni saját és sértetti magatartások leírása, a cselekmény során használt eszközök és ezek előtálalási helye, az elkövetés utáni magatartása és az alibi igazolása.

Abban az esetben, ha az elkövető nem tesz vallomást, vagy a cselekményét részben ismeri el, a krimináltaktikai ajánlásoknak megfelelő elé kell tárni a személyi- (tanúvallomások) és tárgyi (igazságügyi szakértői vélemények) bizonyítási eszközöket.⁸⁷ Külön kiemelendő, ha a gyanúsított és a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett vallomása között ellentmondás van, akkor a Be. 88.§ (2) bekezdésének értelmében az ellenmondás feloldása érdekében alkalmazandó szembesítés nem megengedett.

A gyanúsított kihallgatásakor törekedni kell arra, hogy a terhelő és a mentő körülményekre egyaránt fény derüljön.⁸⁸ A cél a teljes történeti tényállás feltárása, nem pedig az elkövető bűnösségi körülményeinek kihangsúlyozása.

A nyomozás menete és annak neuralgikus pontjainak zárásaképpen Parti Katalin - Szabó Judit – Virág György táblázatával⁸⁹ be kívánom mutatni azokat a bizonyítékokat, amelyekre a bíróság a 147 darab vizsgált ügyben az ítéletét alapította:

Milyen bizonyítékokra alapozta a bíróság az ítéletet? (az ítélet indokolásában felsorolt körülmények)	
Bizonyítási eszköz	N
bűnjeljegyzék	2
feljelentési jegyzőkönyv	3
hang- vagy videófelvétel	4
rendőri jelentések	5
szembesítés	22
tárgyi bizonyítási eszköz	26
okirat	26
látlelet sérülésről	46
szemle	49
szakértői vélemény	112

⁸⁷ KOVÁCS GYULA – A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása – Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola, 2011. 138.o.

⁸⁸ KOVÁCS GYULA – Az erőszakos közöszlítés bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően (Belügyi Szemle, 2000/4-5., 52. o.)

⁸⁹ PARTI ET AL.: A szexuális erőszak jellemzői egy aktakutatás tükrében. In PARTI Katalin (szerk.): Szexuális erőszak: Mítosz és valóság. Kutatások a szexuális erőszakról. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 180. o. https://www.okri.hu/images/stories/konyvajanko/2017/pk_szexualis_eroszak_2017_web.pdf (letöltve: 2023.07.26.)

tanúvallomás (sértett vallomása is)	147
-------------------------------------	-----

A fenti táblázatból egyértelműen megállapítható, hogy a leggyakrabban figyelembe vett bizonyítékok a tanúvallomások és szakértői vélemények. Ezzel szemben viszont elszomorító az a tény, hogy a bíróság ítéleti bizonyosságának alátámasztására csak kevés esetben tudta felhasználni a feljelentésről készült jegyzőkönyveket, a rendőri jelentéseket, amely egyben iránymutatásként is szolgálhat azokra a területekre, amelyeken még fejleszteni kell.

Barnahus-model

Az első Barnahus ház Izlandon jött létre 1998-ban, alapul véve az Amerikában működő Children's Advocacy Center modelljét.⁹⁰ A megalakulásának oka arra vezethető vissza, hogy a gyermekekkel szemben elkövetett szexuális bántalmazásokkal összefüggő esetek csupán csekély számban jutottak el a bíróságra. Ezt az alacsony számot azzal magyarázták, hogy a gyermekvédelmi szervek és a hatóságok között nem megfelelő a kommunikáció.⁹¹ A modell legfontosabb kritériumai: a gyermek kihallgatása bizonyítékon alapuló, nemzetközi protokoll alapján történik; a gyermek vallomásának bizonyító erejét megfelelő intézkedésekkel biztosítják a szabályszerű eljárás elvének megfelelően; az egészségügyi értékelés, valamint a gyermek fizikai jólétét és felépülését biztosító körülmények rendelkezésre állása; pszichológiai segítségnyújtás; utánkövetés biztosítása.⁹²

A Barnahus ház akként működik, hogy szexuális bántalmazás esetén, a feljelentés megtétele után a rendőrség kirendeli az igazságügyi pszichológus szakértőt vagy szaktanácsadót, hogy a Barnahus-módszerrel és a szolgálat rendelkezésére álló épületében végezze el a szakértői vizsgálatát. Elsődlegesen a szakértő tanulmányozza az ügy összes anyagát, majd egy előkészítő ülést tart, ahol a nyomozó és a gyermeket ismerő jelzőrendszeri tagok is jelen vannak. Ezt követően a Barnahus házban, gyermekbarát környezetben kerül kihallgatásra a gyermek a szakértő vagy a szaktanácsadó által.⁹³ A Be. 87.§ (1) bekezdés b) pontjának bb) alpontja alapján bb) a Gytv. 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző vagy jogszabályban meghatározott más szaktanácsadó közreműködésével hajtja végre. A szaktanácsadó az eljárási cselekmény vezetőjének irányításával végzi tevékenységét, ennek során közvetíti a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyhez intézett kérdéseket és a hatóság egyéb

⁹⁰ <https://barnahus.hu/ez-a-barnahus/az-izlandi-modell/> (letöltés: 2023.10.23.)

⁹¹ DR. LENCSE Balázs – A kiskorú sértett kihallgatásának és a nyomozási bíró eljárásának jelene, jövője és alternatívája az új büntetőeljárás törvény tükrében (JURA, 2018/1., 307-308. oldal)

⁹² <https://barnahus.hu/ez-a-barnahus/az-izlandi-modell/> (letöltés: 2023.10.23.)

⁹³ <https://barnahus.hu/ez-a-barnahus> (letöltés: 2023.10.23.)

közléseit. A törvény ezen rendelkezését erősíti továbbá a 12/2018. (VI.12.) IM rendelet 14/C.§-a, mely szerint az eljárási cselekmény vezetője az eljárási cselekmény megkezdése előtt meghatározza az eljárási cselekmény célját és a szaktanácsadó feladatát; tájékoztatja a szaktanácsadót a feladata teljesítéséhez szükséges tényekről, adatokról és körülményekről, valamint az eljárás tárgyát képező cselekmény elbírálása szempontjából jelentős kérdésekről; utasítást adhat az eljárási cselekménnyel összefüggő tájékoztatás, felvilágosítás és figyelmeztetés közlésére, személyes adatok felvételére, valamint kérdés feltételére és egyéb cselekmény elvégzésére, megtilthatja kérdés feltételét, illetve egyéb cselekmény elvégzését megszakíthatja, illetve befejezetté nyilváníthatja az eljárási cselekményt.

Mit is jelent mindez a gyakorlatban? A monitoring szobában ül a nyomozó hatóság tagja és figyeli az eljárási cselekmény menetét, valamint a szünetekben vagy a folyamatosan biztosított kép- és hangfelvétel útján instrukciókat és tájékoztatást ad a gyermekkel jelenlévő szakértőnek. Az ilyen formában megvalósított eljárási cselekmény végrehajtásának lényege, hogy az érintett gyermek jellemzően személyesen nem is találkozik a szakértő (szaktanácsadó) által közvetített szervvel. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság jellemzően csak a szakértővel (szaktanácsadóval) van közvetlen kapcsolatban, őt irányítja, miközben az eljárási cselekménnyel érintett gyermekkel csupán közvetett módon, a szakértőn (szaktanácsadón) keresztül kommunikál. A legnagyobb előnye éppen az, hogy az eljárási cselekmény során személyesen nem egy hivatalos személy, hanem a gyermek számára könnyebben elfogadható speciálisan képzett szakember jeleníti meg. Ebben a sajátos eljárásrendben a szakértő (szaktanácsadó) nem csupán tolmácsolja az eljáró szerv kérdéseit, közléseit, hanem szakmai tudását és módszereit felhasználva a szakma szabályai szerint alakítja az eljárás menetét, és így éri el az eljáró szerv által meghatározott kérdések megválaszolását.⁹⁴

Miután a gyermek vallomása beszerzése kerül, utána kerül sor a szakértői vizsgálatra, amikor már csak a kötelező pszichológiai teszteket csinálja meg a gyermekkel és a heteroanamnézist a törvényes képviselővel. Ha a bántalmazás beigazolódik, akkor azonnali, maximum négy alkalmas traumafókuszú terápiában részesül a gyermek, ha a lakóhelye maximum 50 kilométeres távolságban van. A terápia célja, hogy a meghallgatás és a kivizsgálás miatt keletkezett feszültség csökkentésre kerüljön. Mindezt pedig kép- és hangrögzítés útján kerül megőrzésre és a szakvélemény mellékletét képezi.⁹⁵

⁹⁴ 20/2020. (XII.30.) IM rendelet végső előterjesztői indokolása

⁹⁵ <https://barnahus.hu/ez-a-barnahus/az-izlandi-modell/> (letöltés: 2023.10.23.)

Ezek ismeretében felmerülhet kérdésként, hogy célszerű-e azt, hogy a gyermeket nem a nyomozó hatóság tagja, hanem egy szakértő/szaktanácsadó hallgatja meg. Rengeteg – fentebb már rögzített – érv szól amellett, hogy ha a kérdéseket közvetlenül egy gyermekpszichológiában járatos szakértő teszi fel, de ehhez az szükséges, hogy rendelkezésre álljon egy olyan kompetens gyermekpszichológusi gárda, akik a legváratlanabb időpontokban is meg tudnak jelenni egy ilyen gyermeki meghallgatáson.

Barnahus szolgáltatás Szombathelyen, Gyulán és Debrecenben érhető el.

Összegzés

A gyermekeket érintő szexuális erőszak bűncselekményének nyomozása igen összetett feladat, nem csak a magas látencia és attríciós arány miatt, hanem azért is, mert ez a büntető tényállásba ütköző cselekmény tipikusan két szereplős. Éppen ezért a sértett és a gyanúsított vallomásán túl kizárólag az egyéb bizonyítékokra tudunk támaszkodni, melyek csak alapos és körültekintő munkával érhetőek el. A nyomozás során az idő rövideje, valamint a bizonyítékok eredményes begyűjtése miatt a hatóság tagjainak komplett tervvel kell rendelkezniük és gondoskodniuk kell egyes nyomozati cselekmények párhuzamos megvalósításáról. Az ilyen típusú ügyekben valamennyi – akár még nem relevánsnak tűnő – bizonyíték is jelentőséggel bírhat.

Az egyértelműen látható, hogy a hazai szabályozás és a nyomozás folyamata megkísérel a nemzetközi jogszabályoknak maradéktalanul megfelelni. Álláspontom szerint két kivétel mégis akad. Az egyik, hogy nem kap kellő figyelmet a gyermekekkel foglalkozó szakemberek továbbképzése és érzékenyítése. A másik a gyermekek többszöri meghallgatása. A nyomozás érdekei és az eredményes felderítés megkívánja ugyan a gyermek, mint sértett vallomása és a bizonyítékok összevetéséből származó ellentmondások feloldásának, ugyanakkor ez nem adhat teret a gyanúsított folyamatosan – a beszerzett bizonyítékokhoz történő igazítás során – módosuló vallomásának ellenőrzéséhez, amivel kizárólag a gyermek további viktimizációját érjük el. Azonban Magyarországon is megtalálható már a Barnahus ház, amely felszereltségével, szakembereivel kiválóan alkalmas arra, hogy megkönnyítse a nyomozást és segítsen a gyermek számára a traumák feldolgozásában.

Irodalomjegyzék

BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET: Kriminalisztikai ismeretek. Egyetemi jegyzet. NKE Szolgáltató Kft., Budapest, 2014. 130-131.

https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminalisztikai_alapismeretek.pdf

BETLEN ANNA – PAP ENIKŐ: Módszertani ajánlások a szexuális erőszak áldozataival foglalkozószakemberek számára.

<https://nokjoga.hu/a-sajto-munkatarsainak/modszertani-anyagok-kutatasok-jelentesek/>

CSIZMADIÁNÉ DR. PETHŐ TÍMEA: A kiskorúak sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmények bizonyítási nehézségei a bírósági eljárásban - a készülő büntetőeljárásról szóló törvény tükrében. Büntetőjogi Szemle, 2017/1., 19-24.

DOMONYAI ALEXA: Különleges bánásmód és hatékony védelem? A tizennegyedik életévét be nem töltött sértett a büntetőeljárásban. Büntetőjogi Szemle, 2017/2., 64-69.

ELEK BALÁZS: A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények büntetőjogi megítélésének egyes gyakorlati kérdései (Börtönügyi Szemle, 22. évf. 4. sz. 2003., 20.o.)

FENYVESI CSABA: A kriminalisztika alapkérdései. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. Tanulmányok "A változó rendészet aktuális kihívásai" című tudományos konferenciáról. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs, 2013. 341-349.

<http://www.pecshor.hu/periodika/XIV/fenyvesics.pdf>

HURTONY ALEXANDRA KITTI: A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális cselekmények elleni büntetőjogi fellépés és az elkövetők kriminológiai vizsgálata (MJ, 2022/3., 179-187. o.)

IBOLYA TIBOR: Egy erőszakos közöszlés nyomozása és annak tanulságai. Rendészeti szemle, 2010/3., 107-117. <http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/4.pdf>

KOVÁCS ENIKŐ: A szexuális bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak pszichológiai vizsgálata. Belügyi szemle, 1997/ 10, pp. 59-62.

KOVÁCS GYULA: A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2011)

KOVÁCS GYULA: Az 1978. évi IV. törvény (rég. Btk.) szerinti erőszakos közöszlés bizonyításának tárgya

http://real.mtak.hu/138007/1/Eroszakos_kozosules_bizonyitasanak_Kovacs_ODL_2013_1-4.pdf

KOVÁCS GYULA: Az erőszakos közöszlés bizonyítási problémái az 1997. évi LXXIII. törvény módosítását követően. Belügyi Szemle 2000. évi 4–5. szám

KOVÁCS GYULA: Nyomozás a gyakorlatban – A kezdeti lépésektől a nyomozás tervezéséig és szervezéséig. Magyar Bűnüldöző, 2014/1-2., pp.20-34.

https://www.bunuldozok.hu/files/ugd/4062ca_c40eb53ed4b64cff9c30ee55bee54352.pdf

LENCSE BALÁZS: A kiskorú sértett kihallgatásának és a nyomozási bíró eljárásának jelene, jövője és alternatívája az új büntetőeljárási törvény tükrében (JURA, 2018/1., 302-311. o.)

NAGY ALEXANDRA: Az erőszakos szexuális bűncselekmények szabályozása. Ma és holnap? http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/Mailathpalyazat-erdmenyek/MGyTP-B-J-2_Nagy_AlexandraAz_eroszakos_szexualis_buncselekmenyek_szabalyozasa.pdf

NAGY ALEXANDRA: A tizenkettedik életévüket be nem töltött személyek szexuális cselekményekkel szembeni büntetőjogi védelme MISKOLCI JOGI SZEMLE: A MISKOLCI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK FOLYÓIRATA 2017/ 2 pp. 185-209. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201702/14_nagyalexandra.pdf

PARTI ET AL.: A szexuális erőszak jellemzői egy aktakutatás tükrében. In PARTI Katalin (szerk.): Szexuális erőszak: Mítosz és valóság. Kutatások a szexuális erőszakról. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 169. https://www.okri.hu/images/stories/konyvajanlo/2017/pk_szexualis_eroszak_2017_web.pdf

PARTI KATALIN – SZABÓ JUDIT – VIRÁG GYÖRGY: Szexuális erőszak – OKRI-kutatás egy bűnmegelőzési kampány kapcsán. https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/7_parfi_szabo_virag.pdf

RISKÓ-TÓTH MÁRIA: Szexuális bántalmazásra vonatkozó hamis feljelentések lehetséges lélektani háttere, okai serdülő és fiatalabb lányoknál - Tanulságos nyomozások. Belügyi Szemle, 64. évf., 2016/3., 111-123. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/5400/4256>

SÁRI JÁNOS – SOMODY BERNADETTE: Alapjogok Alkotmánytan II. 4. átdolgozott kiadás, Budapest, 2008, Osiris Kiadó.

DR. SZABÓ JUDIT – A tizenkét éven aluliak sérelmére elkövetett szexuális erőszak egy aktakutatás eredményei tükrében 56. o. https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/kk_79_szabojudit.pdf

VÁRADI ERIKA – KERÉKES VIKTÓRIA: A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények egyes kriminológiai kérdései. In: BRAGYOVA András (szerk.): Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai. Gazdász-Elasztik Kft., Miskolc, 2013. 557.

DR. VASKUTI ANDRÁS – Kiskorúak a büntető igazságszolgáltatásban, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2005

VIRÁGNÉ DR. BALÁZS TÍMEA: A szexuális erőszak nyomozásának speciális szabályai: a sértett orvosi vizsgálata. Magyar Bűnüldöző, 2016/1-2., pp. 92-101. https://www.bunuldozok.hu/files/ugd/4062ca_ec7e357307ad45fc96b1295cc2f232e6.pdf

ZSIROS KLAUDIA VIKTÓRIA: A szakértői objektivitás jelentősége a szexuális erőszak bizonyítási eljárásában (BSZ, 2023/1., 90-94. o.)

ÁTFOGÓ KOMMENTÁR (General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration),

EGYESÜLT NEMZETEK GYERMEKLAJJA (2007) – Kézikönyv a Gyermejkogi Egyezmény alkalmazásához,

KOMMENTÁR A BÜNTETŐELJÁRÁSRÓL SZÓLÓ 2017. ÉVI XC. TÖRVÉNYHEZ – főszerkesztő: POLT Péter

GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY (1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről)

LANZAROTE EGYEZMÉNY (2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról)

ÁLDOZATVÉDELMI IRÁNYELV: A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2012/29/EU IRÁNYELV

A BÜNTETŐELJÁRÁSRÓL SZÓLÓ 2017. ÉVI XC. TÖRVÉNY (BE.)

A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYVRŐL SZÓLÓ 2012. ÉVI C. TÖRVÉNY (BTK.)

ORSZÁGOS IGAZSÁGÜGYI ORVOSSZAKÉRTŐI INTÉZET 20. SZÁMÚ MÓDSZERTANI LEVÉL

MAGYAR IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI KAMARA 5/2020. SZÁMÚ MÓDSZERTANI LEVÉL

NICHHD PROTOCOL

34/2017. BK VÉLEMÉNY

BJD 8191.

BJD 1251.